

William Shakespeare

Mnogo hrupa za nič

4 **Zasedba**

Marko Bratuš

6 **Klasiki danes?**

Boštjan Narat

12 **Svet se ni začel z nami**

Pogovor z Ivano Djilas

Aleš Valič

24 **Dragi William, kako te
govoriti danes?**

William Shakespeare

34 **Mnogo hrupa za nič**

Prevedel Srečko Fišer

134 **Kontakti**

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica
Sezona 2023/2024, uprizoritev 8
Premiera 11. aprila na velikem odru SNG Nova Gorica

William Shakespeare

Mnogo hrupa za nič

Much Ado About Nothing, 1598

Prevajalec **Srečko Fišer**

Režiserka **Ivana Djilas**

Dramaturg **Marko Bratuš**

Svetovalec za umetniško besedo **Aleš Valič**

Lektorica **Anja Pišot**

Avtor glasbe **Boštjan Gombač**

Scenografinja **Sara Slivnik**

Kostumografinja **Jelena Proković**

Oblikovalka giba in koreografinja **Lada Petrovski Ternovšek**

Oblikovalec scenskih elementov **Gorazd Prinčič**

Oblikovalec mask **Branko Drekonja**

Oblikovalec svetlobe **Igor Remeta**

Oblikovalec zvoka **Stojan Nemeč**

Asistent režiserke **Kristijan Atanasov**

Asistentka scenografinje **Katarina Prislan**

Asistentka kostumografinje **Saša Dragaš**

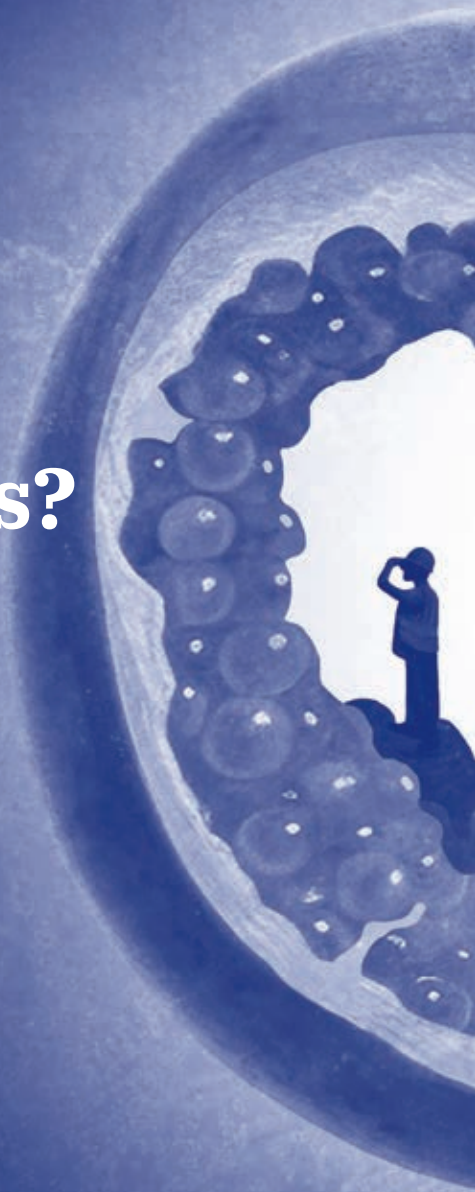
Vodja predstave **Kaja Trkman**, šepetalka **Arjana Rogelja**

Vodja tehničnih služb **Davorin Kodrič**, producent **Aleksander Blažica**, oblikovalec svetlobe **Marko Vrkljan**, oblikovalca luči **Nik Kranjc Gregorčič** in **Renato Stergulc**, oblikovalci zvoka in videa **Vladimir Hmeljak**, **Stojan Nemeč** in **Gašper Torkar**, odrska mojstra **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**, odrski tehnik **Jani Murovec**, **Dean Petrovič**, **Bogdan Repič** in **Dominik Špacapan**, odrski delavci **Miralem Hrnjica**, **Blaž Kovač** in **Jurij Modic**, oblikovalec scenske opreme **Gorazd Prinčič**, rekviziter **Damijan Klanjšček**, frizerki in maskerki **Hermina Kokaš** in **Katarina Laharnar**, garderoberki **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič**, scenska mizarja mojstra **Mark Mattiazzi** in **Marko Mladovan**, mojster krojač **Robert Žiković**, šivilja **Marinka Colja**, skrbnica fundusa **Tatjana Kolenc**

Predstava ima odmor.

Don Pedro, princ Aragonski **Radoš Bolčina**
Don Juan, njegov nezakonski brat **Žiga Saksida**
Claudio, mlad plemič iz Florence **Matija Rupel**
Benedikt, mlad plemič iz Padove **Jure Kopušar**
Leonata, kneginja Mesine **Ana Facchini**
Antonia, njena sestra **Urška Taufer**
Baltazar, pevec **Joži Šalej** k. g.
Boracho, Don Juanov spremljevalec **Andrej Zalesjak**
Sestra Frančiška **Maja Poljanec**
Drnulja, stražmojster **Iztok Mlakar**
Šibav, njegov pomočnik **Peter Harl**
Stražnik **Francesco Borchi** k. g. / **Žiga Udir**
Pisarka **Medea Novak**
Hero, Leonatina hči **Ivana Percan Kodarin**
Beatrice, Leonatina nečakinja **Patrizia Jurinčič Finžgar**
Margareta, Herina družabnica **Lara Fortuna**

Marko Bratuš
Klasiki danes?

Uprizarjanje klasičnih gledaliških besedil v današnjem svetu postaja vsak dan težavnejše – malo zaradi sprememb navad ljudi pri spremljanju vsebin, kjer je vse, kar traja dlje od par sekund, dolgočasno, precej pa tudi zaradi tega, ker je naša družba v zadnjem obdobju vsem težavam navkljub naredila nekaj velikih miselnih preskokov in klasična dela precej slabo odražajo stanje v družbi danes.

Mogoče je najočitnejši primer, poleg kolonialistične preteklosti, ki bremeni predvsem zahodno Evropo, odnos piscev klasičnih del do žensk. Kajti pisci so bili v preteklosti večinoma moški in odnos žensk ter njihov položaj v družbi je v klasičnih delih vedno obravnavan prav s perspektive nekoga, ki ima moč in resnico v svojih rokah. Danes na srečo živimo v družbi, kjer je enakopravnost uzakonjena in so ideje tipa »žena naj bo za štedilnikom« večinoma stvar gostilniških debat. Kljub vsemu se tovrstne tematike še prepogosto znajdejo v javnem diskurzu – pa naj gre za pravico do umetne oploditve, splava, izbiri oblek in obnašanja na javnih prireditvah ali zgolj za enake možnosti pri zaposlovanju. Prav zaradi teh pravic žensk, ki so bile s težavo pridobljene in še danes niso povsem samoumevne, se je treba tovrstnih tematik v gledališču lotevati previdno in z dobršno mero spoštljivosti – pri klasičnih avtorjih pa še toliko bolj, saj je položaj žensk tistega časa sestavni del kanoniziranih besedil.

William Shakespeare ni pri tem nobena izjema. V njegovem opusu srečamo nekaj izjemno močnih ženskih likov, kot so Lady Macbeth v *Macbethu*, Kordelija v *Kralju Learu*, Hermija v *Snu kresne noči*. Poznamo nekaj žensk, ki so posebne, ker igrajo moške vloge – Rozalindo iz *Kakor vam drago*, Viola v *Kar hočete*, Portio iz *Beneškega trgovca* – in zato niso strogo ženske, saj prevzemajo moške lastnosti. Poznamo pa tudi Desdemono iz *Othella*, ki se pasivno pusti zadaviti ljubosumnemu možu, Ofelijo, ki zaradi Hamletove zavrnitve izgubi smisel življenja in se utopi, ter Katarino *Ukročeno trmoglavko*, kjer se samosvoji in samostojni ženski nazorno pokaže, kje je njeno mesto v družbi.

V izvornem besedilu *Mnogo hrupa za nič* so dekleta, tudi tista nekoliko bolj samosvoja in jezikava, poenostavljena na predmete, ki brez pretirane lastne volje in sploh brez kakšne pretirane psihološke globine čakajo na moške, da se vrnejo iz vojske, saj jim zgolj to daje smisel življenja in jim moški, ko se enkrat pojavijo in se poročijo z njimi, s tem izpolnijo življenjske sanje. Tako v

izvornem besedilu jezična Beatrice svoji neobzdrani svobodni volji navkljub pristane v zakonskem jarmu, medtem ko uboga Hero brez pretiranega upiranja pristane na poroko z moškim, ki jo je še pred par dnevi oklevetal in osramočeno pustil pred oltarjem. Oba primera sta pisana izrazito iz takratnega moškega pogleda na svet, kar pomeni, da besedilo v današnjem kontekstu opolnomočenja žensk izpade popolnoma šovinistično, brezčutno in predvsem nerealno. Primer obeh zaljubljenk najučinkovitejše prikaže odnos, ki v današnjem svetu ni več sprejemljiv. Prva zaljubljenka, glasna nasprotnica zakona, je žrtev zvičajnega zatiranja samosvojesti in kot taka na nek način kaznovana za svojo svobodo. Druga zaljubljenka iskreno ljubi svojega bodočega moža in mu je pripravljena oprostiti tudi najhujše žalitve, ki jih zaveden izreče na njen račun. Poenostavljena je zgolj na objekt, s katerim razpolagajo moški v tej igri – njen oče, princ ter njen izvoljenec. Ne prvo ne drugo nikakor niso vrednote, ki bi jih bilo vredno z uprizoritvijo razširjati med občinstvo.

A ker gre kljub vsemu za komedijo, ki se norčuje iz ustaljenih vzorcev zaljubljenec in njihovih pretiranih čustev in ker je Shakespeare v svoja komična besedila vseeno vtikal dovolj pikrih opazk o človeški naravi, je torej na nas, ustvarjalcih, da besedilo priredimo tako, da bo za današnji kontekst sprejemljivo. Pri novogoriški uprizoritvi smo v ženske spremenili še štiri ključne like: gospodar Leonato in njegov brat Antonio sta postala Leonata in Antonia, namesto duhovnika se pojavi sestra, namesto pisarja pisarka. Na ta način smo vzpostavili dva svetova – svet moških, ki so odšli na vojno in se na začetku uprizoritve z nje vračajo, ter svet opolnomočenih žensk, ki domače mesto suvereno upravljajo v moški odsotnosti in jim njihov prihod nekako zmoti dušni mir. Igra se odvije v trenutku, ko ta dva svetova, vsak s svojimi pravili, trčita drug ob drugega. S spremembo spola ključnim likom smo tako dobili dodaten potencialen par zaljubljenec na ravni princa Don Pedra in Leonate, obenem pa to pomeni, da je naenkrat mama tista, ki Hero spodbuja v zakon. To jo postavi v dodatno dramatičen položaj, kjer bi kot ženska morala hčerko razumeti, kot glava družine pa je dolžna poskrbeti za najboljšo možno prihodnost hiše.

Podobno se tudi pri postavljanju trmoglavke Beatrice nismo zanašali na zatiranje njene ženske jezikavosti, ampak smo komiko iskali prav v

njenem notranjem konfliktu med tem, kar govorijo njene ostre besede in kar do svojega potencialnega ljubimca čuti v svojem srcu, saj je tudi ta lik veliko več kot le navihana ženska, polna žolča in besa do moškega spola. Z rahlimi spremembami v kontekstu zgodbe smo besedilo z zametki precej šovinističnega pogleda na poroko uspeli omiliti in približati današnjemu razmerju med moškimi in ženskami, brez krnjenja njegovega komičnega jedra.

Uprizarjanje klasike kljub vsemu ostaja izziv, morebiti smo se pri tej konkretni uprizoritvi uspeli izogniti par pastem, kar ne pomeni, da smo s tem našli ključ za uprizarjanje vseh klasičnih besedil. Opravili pa smo temeljit premislek, brez katerega ne bi smela nastati nobena od prihodnjih uprizoritev klasik. S priredbo besedila smo dosegli, da sporočilo predstave ni: ženske so boljše od moških ali obratno, da so moški dobili še eno izmed bitk med spoloma, temveč je sporočilo precej bolj spravljivo – da smo lahko res uspešni in zadovoljni edinole skupaj.

Urška Taufer, Joži Šalej, Ivana Percan Kodarin

Medea Novak

Ana Facchini, Maja Poljanec, Joži Šalej

Boštjan Narat
**Svet se ni začel
z nami**

Pogovor z Ivano Djilas

To je tvoja sedma predstava v SNG Nova Gorica. Kakšno mesto zaseda teh sedem predstav v tvojem intimnem in hkrati profesionalnem življenjepisu?

V Novi Gorici so se mi zgodile prav posebne predstave, drugačne od vsega ostalega, kar sem počela. Režiser sam ne more ustvariti nič, zato imam rada ekipe. Te povezave, ki se zgodijo, ko rastemo in drug drugega inspiriramo, so neverjetne in takrat lahko zaradi njih nastanejo posebne stvari. Imam občutek, da smo z nekaterimi igralkami in igralci v goriškem ansamblu rasli in zrasli skupaj. In ker vem, katere igralko in igralci so v Gorici, česa so zmožni in kaj si upajo, si lahko vnaprej zamislim nek izziv.

Bi torej rekla, da je SNG Nova Gorica drugačno gledališče? Da ti ta preplet ljudi daje možnosti, ki jih mogoče drugje nimaš?

To gledališče je v vseh letih, kar z njim sodelujem, doživljalo precej turbulenc. Bile so menjave vodstva, pa različne politične ideje, kaj naj bi to gledališče bilo, ker je vendarle nacionalna hiša. Geostrateška pozicija SNG Nova Gorica je zanimiva, a mnogokrat je bilo precej razburljivo, včasih tudi naporno.

Mislím, da sem štirikrat doživela, da se je sredi študija predstave, ki sem jo režirala, zamenjalo vodstvo. To je seveda naključje, ampak tako je bilo. Kljub vsemu pa je novogoriško gledališče zame kraj, ki je ravno prav samosvoj in morda odmaknjen, da prinaša mir za ustvarjanje, hkrati pa pozicija nacionalne hiše pomeni ohranjanje ambicioznosti, tako v smislu financiranja kot vsebine. In tudi velikost dvorane. Če imaš hipodrom dvorano, ne moreš delati mikro predstav.

Kaj pa občinstvo?

To je povezano, seveda. Mislím, da je publika v Novi Gorici navajena zahtevnih predstav, zato se ni treba prilagajati, in lahko zastaviš tudi bolj zahtevne, drugačne in ambiciozne predstave. In kar je pomembno: tukajšnja publika ima smisel za humor.

Ostaniva še za trenutek pri tvojem intimnem in profesionalnem življenjepisu. SNG Nova Gorica je pomembno za tvoje režijske začetke.

Primož Bebler (umetniški vodja Primorskega dramskega gledališča,

kasneje SNG Nova Gorica med leti 1998 in 2008 – op. avt.) in moj beograjski profesor režije Nikola Jevtić sta bila kolega in najboljša prijatelja na akademiji. K umetniškemu vodji Nove Gorice sem torej prišla s priporočilom njegovega sošolca. Zabavno dejstvo: v tem priporočilu je pisalo, da sem dobra organizatorica, ne pa dobra režiserka. Ampak Bebler me je sprejel, odprl mi je vrata. Ko sem prišla iz Srbije, še nisem bila režiserka, bila sem kandidatka za režiserko – to ti akademija v resnici da: možnost, da postaneš režiser. Potem si moraš poiskati priložnosti in jih seveda izkoristiti. Ena mojih pomembnejših prvih je bila prav v Novi Gorici (*Ta postelja je prekratka ali Samo fragmenti*, sezona 2006/2007 – op. avt.) in verjetno od tod tudi sentimentalna navezanost, ki jo čutim do tega gledališča.

Te prve priložnosti, ki jih dobiš kot mlada kandidatka za režiserko – super, da jih dobiš, ampak moraš jih izkoristiti. Osebnost se mi v tem pogledu gledališki svet zdi precej krut. Ker – kaj pa, če jih ne?

Jaz imam še danes ta strah.

Da je lahko vsak projekt zadnji?

Ja. Ali lahko zavrnem sodelovanje? Ali lahko naredim pavzo? Me bodo

medtem pozabili? Ali v umetnosti sploh obstaja pozicija varnosti, da si naredil dovolj in da si lahko glede prihodnosti miren? V umetnosti naj ne bi delal rutinsko, v vseh ostalih poklicih pa je to zaželeno. Če si kirurg, je še kako pomembno, da ne na vsaki operaciji vedno znova izumljaš sveta. Tudi režija in igra sta obrt, a kljub temu je to prostor, v katerem rutina ni zaželena, kar te pripelje do tega, da ko dosežeš vrhunec, avtomatično padeš in moraš poiskati nove smeri, po katerih splezaš nazaj. Vsi kdaj brskamo po predalih in uporabljamo že preizkušene prijeme, ampak tega ne moreš početi v nedogled.

Če se za trenutek ustaviva pri predstavi *Peter Kušter*, malo zato, ker sem pri njej sodeloval tudi sam, predvsem pa zato, ker vem, da si imela s tem tekstom in predstavo izjemno dolgo »razmerje«, ki se je dovršilo prav v Novi Gorici. Povrh vsega pa je to razmerje porodilo še enega »otroka« – Patty Diphusa.

Zgodba se začne, ko sem od Jelene Proković dobila prevod knjige španskega režiserja Pedra Almodovarja, *Patty Diphusa, izpovedi porno dive in drugi eseji*. Ona je v Bitef teatru v Beogradu, v gledališču za zelo posebne predstave, sodelovala pri postavitvi tega teksta. Glavno vlogo je igrala transspolna oseba – pozor, to se

dogaja v Beogradu konec devetdesetih, interneta itak ni, še pošta ne dela, in vse to, o čemer govorim, je totalna znanstvena fantastika. V tej knjigi so kolumne, ki jih je Pedro Almodovar pisal za madridski časopis *La luna*. V bistvu gre za erotične zgodbe o ženski, ki je ultimativno svobodna in počne stvari, o katerih vsi drugi samo sanjamo. In mi gledamo ta tekst, razmišljamo o monodrami, ampak stvar se ne sestavi. Potem pa grem s skupino Terra folk, kot prikolica, na festival v Edinburg. Takrat še ni bilo Airbnbja, kart še nisi kupoval po spletu, postavil si se v vrsto in čakal. Pa telefoni so bili še na kovance, če si kdo še zna to predstavljati ...

No, da ne greva v prazgodovino oziroma da ne bova tega časa prezentirala kot prazgodovine ...

Hočem povedati, da so bile poti do neke inspiracije drugačne. Takrat nisi odprl Pinteresta in tam poiskal ideje, navdiha. Da se je nekaj zgodilo, si moral nekam iti. In v Edinburgu, v katerem sem bila s samimi glasbeniki, so se mi zgodili The Tiger Lillies. In nam klikne: Almodovarjev tekst skupaj s tem žanrom, ki so ga v bistvu izumili The Tiger Lillies, to je to. In naredili smo glasbeno predstavo v koprodukciji z Mestnim gledališčem ljubljanskim, v katerem se takrat z muzikalom sploh

še niso ukvarjali.

Delali ste v MGL-u, ampak ekipa je bila zunanja. Žiga Golob, Sergej Randelović RunJoe in tvoj Boštjan Gombač. Glasbeniki na odru – to je v tvojih predstavah zelo pogost pojav.

Nekateri glasbeniki, s katerimi redno sodelujem, so oziroma ste se razvili v prav neverjetne gledališke performerje, ki na odru ne samo igrate glasbe »malo za zraven«. Na primer, Joži Šalej, ki je bil že v *Petru Kuštru*, pa v *Božični pesmi*, v *Čričku* in zdaj v *Mnogo hrupa za nič*. Joži je genij ... On ima svojega klovna, kot se temu reče. Preprosto je našel svoj lik. Doštudiral je klovnovstvo, pa tega sploh ne ve. Pa Blaž Celarec, Murat, Jose, Jelena Ždrale, Nino de Gleria, Beti Strgar, sami odrski glasbeniki, z veliko humorja. Celu tebi ne gre slabo.

Kot si dejala, Joži je bil že v *Petru Kuštru*. Če se vrneva k njemu. In k The Tiger Lillies.

Ja. Že takrat, ko smo delali *Patty Diphuso*, smo spremljali, kaj počnejo The Tiger Lillies. In ena od teh stvari je bil *Shockheaded Peter* – *Peter Kušter*. Predstave takrat sploh nisem videla, ampak že muzika, teksti, fotografije iz predstave so me vrgli na rit. Razmišljala sem, kako to postaviti pri

nas, pa se nekako ni zgodilo. In deset, petnajst let pozneje me kličeta Neda Bric in Mateja Koležnik, če imam čas, da bi prevzela projekt, ki je bil načrtovan za ta in ta termin. Dobro, kateri projekt pa? *Petra Kuštra*. Ja, seveda bomo to delali!

Peter Kušter je bil torej stara želja, ki se je uresničila v Novi Gorici. Kaj pa Shakespeare? Kolikokrat si ga do zdaj postavljala na oder?

Nikoli. *Mnogo hrupa za nič* je moj prvi Shakespeare.

Vem, ampak sem moral vprašati zaradi dramaturgije pogovora. Vprašanje, ki sledi, pa je seveda logično: zakaj? Kako to?

Moj intimni razlog je, da je ta besedila pisal moški v svetu, ki je bil izrazito patriarhalen. Igrali so – tako moške kot ženske like – izključno moški in v publiko so bili izključno moški, ampak reveži. V gledališču Globe Shakespeara niso gledali kralji in kraljice. Če so ga ti hoteli gledati, so si ga pripeljali na dvor, na svojo stran reke. Na nasprotni strani Temze pa so bile doma kurbe, alkohol, kocka in gledališče – moški svet, v katerem se moški z moškimi pogovarjajo o ženskah. In posledica je, da je v njegovih tekstih, tudi v *Mnogo hrupa za nič*, z današnjega vidika veliko stvari spornih in v tem smislu

predstavljajo velik izziv. Recimo, kaj storiti s poroko na koncu skoraj vsake komedije, s poroko, ki je ultimativna ureditev sveta? Kako dandanes gledati na to? Kako naj se obnašam do ženskih likov, do teh nedolžnih devic, ki umrejo od hudega, če se jih zavrže.

To je intimni razlog. Kaj pa ... ?

Ja, to je intimni razlog. Drugi razlog pa je še intimnejši in precej bolj preprost. Nihče mi ni nikoli ponudil, da bi delala Shakespeara. In jaz ga nikoli nikomur nisem predlagala (*smeh*). Sprašujem se: smo mogoče režiserke abonirane na sodobne tekste, medtem ko naj veliko klasiko režirajo moški kolegi? Ali pa sem iz strahu izvajala nekakšno samocenzuro?

To je zanimivo vprašanje. Če gledava širše, ne samo Shakespeara – kako se lotiti kanoniziranih besedil, ki imajo neizmerno bogato zgodovino uprizoritev, preobrazb ter takšnih in drugačnih postavitev? Kako pristopiti k teži klasike?

Sodoben tekst izhaja iz refleksije tega, kar v tem trenutku živimo, klasiki pa imajo nekaj, kar v današnjem hitrem svetu nujno potrebujemo: zavedanje, da se svet ni začel z nami. In to je super, dragoceno. Svet pa se spreminja in težava je, da klasični teksti ponujajo neke arhetipe in stereotipe, ki jih

nočemo več ohranjati. Mogoče lažje razložim na primeru otroške literature. Če ne narediš resne refleksije časa, v katerem so mnoge klasične otroške pravljice nastale oziroma bile zapisane, potem ponavljaš vzorce patriarhalne družbe, ki so preživetni. Ne smeš se ne ukvarjati s tem in reči, to so pač klasiki.

S temi vprašanji se v svojem besedilu v gledališkem listu ukvarja tudi Marko Bratuš, dramaturg predstave. Eden izmed načinov, na katerega ste se lotili stereotipov in iz njih izhajajočih spolnih vlog, je ta, da ste spole »pomešali« – ženske so prevzele določene vloge, ki so v izvorniku namenjene moškim.

V Mnogo hrupa za nič se moški vrnejo iz vojne – s tem se vse začne. Kot da se je svet med vojno ustavil, kot da se ni dogajalo nič, kot da so ženske zamrznjene stale pri miru in oživele šele takrat, ko so se vrnili moški. Kaj pa če začnemo v situaciji, ko se moški vrnejo, in jih doma pričakajo aktivne ženske v hlačah? To je bila naša startna pozicija. Potem smo hitro ugotovili, da nihče od nas, ustvarjalk in ustvarjalcev, ne verjame v svet »moški proti ženskam«. Da pa postajamo v teh odnosih in predvsem v približevanjih drug drugemu vedno bolj štorasti. Koliko napora, razmisleka, starih in novih omejitev, pravil, mnenj ... koliko

hrupa za nič. Tu se začne komedija približevanja. Kaj je rekel? Kaj je mislila? Kaj v resnici hoče? Vse te negotovosti in nejasnosti obstajajo že od nekdaj, danes so samo še bolj zaostrene. V vsakem primeru je vedno veliko veliko hrupa, preden se končno zmenimo, da ne moremo drugi brez drugih. In v bistvu sploh ni pomembno, v kateri kombinaciji.

Ampak ne glede na vse to imamo na koncu muziko in poroko in srečni konec. Zakaj nikoli ne izvemo, kaj se zgodi po tem?

Ker je to en trenutek in poroka je njegov simbol, v katerem se nam zdi, da smo uspeli urediti svet. Za trenutek smo ga uredili, potem pa ... nova runda.

Nova runda. Pa naj bo naslednje vprašanje eno tistih, ki se pojavljajo vedno znova. Na kakšen način naj bo gledališče danes subverzivno, prodorno, pogumno?

Mislím, da v načinih pripovedovanja. Sprašujem pa se, če gledališče mora biti subverzivno? Ja, to je ena od njegovih razsežnosti. A po mojem gledališče zadovoljuje več naših potreb. Ena od njih je, imenujva to spreminjanje sveta, izumljanje novega, družbeno politična kritičnost in angažiranost. A tu so tudi čustvene

potrebe, potrebujemo nek prostor, v katerem bomo naša čustva prepoznavali, podoživljali in delili. V hitrem in ciljno naravnem svetu imamo potrebo po intimnosti z drugimi ljudmi, po skupnosti. Mislim, da je zdravo, da se usedemo v nek prostor, zaprejo se vrata, nastopi mir (brez telefonov in vesoljnih povezav) in lahko se nekaj zgodi. Gledališče ni prostor za demonstracije, za demonstracije je ulica. Gledališče je prostor, v katerem skupaj čustvujemo ali razmišljamo o določenih temah ali pa se celo – ne vem, zakaj bi bila to sramota – sprostim in zabavamo. Mislim, da je v tem trenutku najbolj subverzivno vzeti si čas. V zadnjih letih imajo predstave tendenco, da trajajo, dejansko zahtevajo, da človek sede in si vzame dve, tri, pet ur časa. Nezaslišano dolgo v primerjavi z dvajsetimi sekundami TikToka, dvema minutama in pol glasbenega komada, štirimi minutami najdaljše novice na televiziji in štiridesetimi minutami enega dela serije. In glede na odziv ljudi, ki prihajajo v gledališče, to potrebo očitno imamo. Čas in govorica. Če se vrnem k Shakespearu. *Mnogo hrupa za nič* je izrazito besedna komedija. Vajeni smo akcije in podob, slik, ki se ves čas menjajo, tu pa imamo predvsem kopico briljantnih besednih dvobojev. Moram omeniti odličen in duhovit nov prevod Srečka Fišerja. Tak

prevod res ni majhna stvar. Kako dober je, se vidi že na vajah, kako hitro si igralke in igralci zapomnijo tekst. Ko je jezik dober, se to zgodi mimogrede.

Če za konec razširiva pogovor še na tvoje siceršnje delo. Kot pisateljica, esejistka in kolumnistka ogromno pišeš o svojem osebnem, družinskem življenju. Na nek način je tvoje intimno življenje vzorčni primer, s katerim meriš utrip družbe in časa. Koliko tvoje intime je na odru, ko si v vlogi režiserke?

Na vajah veliko, igralci izvejo »svašta«. Ampak na odru, v predstavi besede niso moje. In v procesu sodeluje veliko ljudi in vsi prinesejo svoje male intime, ki se potem prepletejo. Kar pa se mojega pisanja tiče: ves čas pravim, da pišem melodrame v političnem kontekstu, saj so melodrame osebne zgodbe, ki v resnici govorijo o družbi in času. Ker ne znam drugače, pišem zgodbe iz svoje bližine in skozi njih govorim o družbi. Ko bom velika in ko se bom naučila, bom pisala zgodbe drugih in zgodbe izmišljenih ljudi. Moja sreča je, da je v tem trenutku ta pristop moderen, ta intimno-dokumentaren način pisanja. Rečejo mu stvarna literatura. To lahko pišem, dokler se ne naučim drugače (*smeh*).

Patrizia Jurinčič Finžgar, Jure Kopušar

Maja Poljanec,
Joži Šalej

Žiga Saksida, Andrej Zalesjak

Patrizia Jurinčič Finžgar, Jure Kopusar

Radoš Bolčina, Matija Rupel, Žiga Saksida, Jure Kopusar

Urška Taufer, Matija Rupel, Radoš Bolčina, Ana Facchini

Aleš Valič

**Dragi William,
kako te govoriti
danes?**

Dan pred božičem me je poklicala režiserka Ivana Djilas in mi razložila svojo željo, da bi pri študiju Shakespearove igre *Mnogo hrupa za nič* sodeloval kot neke vrste svetovalc za govor. Bil sem šokiran, saj v slovenskem gledališču ni nobene prakse na tem področju. Vsaj ne spomnim se, da bi kadarkoli ob lektorju oziroma bolj običajno lektorici, sodeloval še kdo, ki se ukvarja posebej z govorom. Po glavi so mi rojile misli o tem, kako se bom ujel z lektorico. Kako bodo moji dragi novogoriški kolegi sprejeli dejstvo, da jim bo njihov kolega »solil pamet« in jih prepričeval, kako naj v predstavi govorijo. Kako se bova ujela z režiserko, saj je nemogoče, da bi v vseh detajlih besedilo razumela popolnoma enako. Poleg tega gre za velikega Shakespeara v prevodu Srečka Fišerja, ki ga zelo cenim. Vse to in še kaj mi je povzročalo skrbi, preden sem se odločil, da se skupaj z ekipo (ki takrat seveda še ni vedela, kaj »se kuha«) podam na skupno pot. Res, da na akademiji že več desetletij poučujem, pravzaprav s študenti delam na interpretaciji proznih in pesniških besedil, ampak zdaj naj bi delal s svojimi kolegi, ki seveda govor obvladajo!

Potem sem dobil občutek, da mogoče lahko h končni podobi predstave na področju govora kaj prispevam. Ker sem človek, ki ima v gledališču rad nove in nove izzive, sem se odločil, da se spustim v to »pionirsko« avanturo. In začele so se vaje. Kako danes govoriti besede, ki so bile napisane pred več stoletij? In jih je napisal dramatik, ki ga še vedno kar naprej uprizarjajo po vsem svetu? Se pravi, da je v teh besedilih nekaj, kar vznemirja ustvarjalce in občinstvo še danes.

Občinstvu najbrž ni znan potek dela po prvi bralni vaji, saj še danes včasih slišimo mnenje, kaj vendar delamo igralci s sodelavci, da študij za uprizoritev poteka tako počasi in traja toliko časa. Odgovor je na dlani – ker ustvarjamo skupno podobo uprizoritve, tega pa nikakor ni mogoče doseči čez noč. Vsebina mora zoreti skupaj v vseh članih ekipe in do premiere dozoreti v igralski zasedbi. Po prvi bralni vaji, ko sem prvič slišal kolege brati njihove replike, se je v meni na srečo začel dogajati proces, ki me je potem peljal skozi čas študija.

Veliki slovenski igralec Stane Sever je bil moj daljni predhodnik na akademiji kot profesor Umetniške besede. Po pripovedovanjih njegovih študentov in po

krajši televizijski oddaji o njegovem pedagoškem delu sem ugotovil, da je tudi on davno pred mano študentke in študente na akademiji usmerjal podobno kot jaz: ugotovite, kakšne misli so zapisane v besedah, ki jih imate pred seboj na papirju, in potem jih govorite. Skozi moje igralsko in pedagoško delo se mi je razvilo trdno prepričanje, da mora igravec na odru govoriti tako, da je v vsakem trenutku jasno, kakšna misel je osnova za izrečeno.

In tako smo začeli delati skupaj. Igra *Mnogo hrupa za nič* je napisana v prozi in delno v verzih, kot je pri Shakespearu v navadi. Na tem mestu moram zapisati, da ljudje na splošno razumemo, kaj preberemo, vendar je to za ustvarjanje vloge premalo. Najprej moramo razumeti, potem pa skozi zelo zahteven in kompleksen proces iz zapisanega ustvariti vlogo, ki skupaj z ostalimi vlogami v uprizoritvi nekaj pomeni. Oživiti črke na papirju niti slučajno ni tako lahko, kot bi si kdo predstavljal. Ker tudi na akademiji ne zavzemam vloge »ex katedra«, vloge nekakšnega vsevedneža, ki postavlja absolutno normo, sem se dela s kolegicami in kolegi pri tem študiju lotil na enak način. Pomagati sem poskušal po svojih najboljših močeh na osnovi svojih izkušenj in svojega z leti pridobljenega znanja.

Dobivali smo se po posameznih prizorih ali individualno, veliko pa sem tudi prisostvoval skupnim bralnim vajam in vajam v prostoru. Pri delu na besedilu »za mizo« smo skupaj analizirali vsak stavek, delčke stavka, vsako misel posebej. Poskušali smo ugotoviti, katere so najkrajše možne misli, ki so zapisane v posameznih replikah. Gre za vznemirljiv, zelo natančen in na trenutke tudi naporen proces. Ko je človek prepričan, da o svojih replikah že vse ve, se nenadoma na vaji razkrije še kaj novega. (Zato ustvarjalnemu igralcu v tem poklicu ni nikoli dolgčas.)

Kasneje, ko je igravec že popolnoma prepričan v misli, ki jih govori, delo v tem segmentu igralske priprave še ni opravljeno. Misli se še vedno spreminjajo v skupnem delu s kolegicami in kolegi pod režijskim vodstvom. Kot vse v predstavi, mora biti tudi govor (ki izhaja iz misli) usklajen.

Navajam nekaj replik iz uprizoritvenega besedila, iz katerih je razvidno, kako razšifriranje zapisanega včasih res ni preprosto:

LEONATA

*Gospod, če ste za svojo preizkušnjo
obšli zadržke njenih mladih let,
premagali njeno devištvo –*

CLAUDIO

*Vem, kaj mi govorite: če sem jo spoznal,
me je vendar objela kot moža
in s tem omilila storjeni greh.*

Ne, Leonata.

*Nikdar je nisem skušal, še z grobo besedo ne,
temveč ji kazal, kakor sestri brat,
iskrenost sramežljivo in ljubezen lepo.*

O vseh »možganskih vijugah« takih replik je treba dobro premisliti, jih natanko dojeti in uskladiti s sodelavci v ekipi. Mislim, da nam je šlo dobro. Želim si seveda, da bi po končanem študiju tudi kolegice in kolegi imeli ta občutek. Koliko se bo to res poznalo v uprizoritvi, pa bodo sodili drugi.

Zmeraj je presenetljivo, kako je v starih besedilih znova in znova mogoče najti sodobne misli, ki jih prepoznamo, kot bi bile izrečene v našem vsakdanu. Človek se kljub vsemu civilizacijskemu napredku v svojem bistvu najbrž v tisočletjih ni pomembno spremenil. Tako je naše sodobno vsakdanje življenje zapisano tudi v mislih in odnosih, ki jih lahko razberemo iz Homerjeve *Iliade* in Shakespeara.

Raziskovali smo, kako »William« govoriti danes. Največ smo se ukvarjali s tem, kaj je zapisal. In ugotavljali, da je zapisoval misli dokaj domišljeno, pa tudi zapleteno. Pri tem bi lahko kdo pomislil, da gre izključno za racionalno delo, delo z možgani. Nikakor ne. Obstaja zelo star izraz, ki ga danes redko slišimo – igralska inteligenca. Ta ni enaka »inteligenci«, ki jo znanstveniki ali laiki merijo s testi za analizo IQ-ja pri posamezniku. Igralska inteligenca je skupek, kombinacija mnogih racionalnih in nezavednih procesov, ki se dogajajo v igralcu. Ti procesi med seboj tekmujejo, se dopolnjujejo, izpodbijajo in so drug od drugega odvisni.

Poenostavljeno rečeno: ratio in intuicija. In vsi ti procesi delujejo v igralcu tudi pri na videz povsem racionalni analizi misli, ki so zapisane v njegovih replikah. Še več, prav tako pri analizi misli, ki so zapisane »med vrsticami«, tudi s temi se igralec ukvarja v procesu nastajanja vloge. Nekako smo se s skupnimi močmi prebili skozi ta proces. Vesel sem, da sem lahko bil njegov del in ob zahvali vsem drugim gre moja zahvala za prijetno sodelovanje predvsem mojim kolegicam igralkam in kolegom igralcem.

Upam, da nam je s skupnimi močmi uspelo pojmovanje naslova te igre premakniti v *mного hrupa za vsaj nekaj*.

Lara Fortuna, Andrej Zalesjak

Patrizia Jurinčič Finžgar

Peter Harl, Iztok Mlakar, Francesco Borchi

Ivana Percan Kodarin

Lara Fortuna, Andrej Zalesjak, Maja Poljanec, Žiga Saksida, Peter Harl, Ivana Percan Kodarin, Patrizia Jurinčič Finžgar, Medea Novak, Francesco Borchi, Jure Kopušar, Matija Rupel, Urška Taufer, Iztok Mlakar, Joži Šalej, Ana Facchini, Radoš Bolčina

William Shakespeare
Mnogo hrupa za nič

Much Ado About Nothing

Prevedel **Srečko Fišer**

2023

Referenčna izdaja za prevod: The Arden Shakespeare,
ur. A. R. Humphreys, Routledge 1994 (1. izd. Methuen 1981)

OSEBE

DON PEDRO, knez Aragonski
DON JUAN, njegov nezakonski brat
CLAUDIO, mlad plemič iz Florence
BENEDIKT, mlad plemič iz Padove
LEONATO, guverner Mesine
ANTONIO, njegov brat
BALTAZAR, pevec iz knezovega spremstva
KONRAD } Don Juanova spremljevalca
BORACHO }
FRATER FRANČIŠEK
DRNULJA, stražmojster
ŠIBAV, njegov pomočnik
PRVI STRAŽNIK
DRUGI STRAŽNIK
PISAR
SLUŽABNIK
PLEMIČ
HERO, Leonatova hči
BEATRICE, Leonatova nečakinja
MARGARETA } Herini družabnici
URŠULA }
Sli, glasbeniki, stražarji, spremljevalci itn.

Prizorišče: Mesina

PRVO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Vstopijo mesinski guverner LEONATO, njegova hči HERO, njegova nečakinja BEATRICE, z njimi je SEL.

LEONATO

To pismo sporoča, da pride Don Pedro Aragonski nocoj v Mesino.

SEL

Zdaj mora biti že prav blizu. Ko sem ga zapustil, ni bil niti tri milje proč.

LEONATO

Koliko plemičev ste izgubili v spopadu?

SEL

Zelo malo, od uglednejših sploh nobenega.

LEONATO

Zmaga je dvakratna, ko zmagovalec pripelje domov polnoštevilno četo. Tu piše, da je Don Pedro zelo počastil nekega mladega Florentinca po imenu Claudio.

SEL

Zaslužil si je, da je bil odlikovan. V boju trden, kot si ne bi nihče mislil, da more biti mladenič njegovih let, pravi lev v podobi jagnjeta. Pravzaprav je presegel pričakovanja tako neizrekljivo, kot ni pričakovati, da bom jaz mogel preseči svoje zmožnosti izrekanja.

LEONATO

Tu v Mesini ima strica, ki bo zelo vesel tega.

SEL

Izročil sem mu že pisma in videti je bil izjemno vzhičen, celo tako zelo, da se radost ni mogla pokazati ustrezno skromna brez odtenka grenkobe.

LEONATO

So ga oblile solze?

SEL

V obilni meri.

LEONATO

Naraven preliv čustvovanja. S solzami umiti obrazi so najbolj iskreni. Koliko bolj je jokati od veselja, kakor veseliti se joka!

BEATRICE

Dovolite, se je signor Repenč vrnil iz bojev ali ne?

SEL

Ne poznam nikogar s tem imenom, mlada gospa. Takega ni bilo v armadi ne med častniki ne med vojaki.

LEONATO

Kaj pa je ta, ki po njem sprašuješ, nečakinja?

HERO

Moja sestrična misli signora Benedikta iz Padove.

SEL

O, ta se je pa vrnil, in zabaven je kot vedno.

BEATRICE

Obešal je listke po Mesini in izzival Kupida na tekmo s puščico; norec mojega očeta je prebral izziv, ga v Kupidovem imenu sprejel in mu ga tudi vrnil, a s topo ptičjo strelico. Vas lahko vprašam, koliko jih je pobil in pojedel v teh vojskah? Pravzaprav – koliko jih je pobil, ker sem mu obljubila, da sama osebno pojem vse, kar jih on pobije.

LEONATO

Zelo si neusmiljena do signora Benedikta, nečakinja; sicer pa ti gotovo ne ostane dolžan.

SEL

Izkazal se je v vojskah, gospa.

BEATRICE

Imeli ste plesniva živila in vam jih je pomagal pojedeti. Pri mizi vse poseka, ima odličen želodec.

SEL

Je tudi izvrsten vojščak, gospa.

BEATRICE

Izvrsten vojščak gospa, kaj pa gospodov?

SEL

Za gospode je gospod, mož za moža, zvrhano poln vseh častivrednih vrlin.

BEATRICE

To gotovo, gospod zvrhano poln, a zvrhano poln česa – no, vsi smo umrljivi.

LEONATO

Nikar ne razumite napak moje nečakinje. Med njo in signorom Benediktom nenehno poteka nekakšna šaljiva bitka. Samo da se srečata, se takoj zaiskri od duhovitosti med njima.

BEATRICE

Žal se od njega iskri bolj malo. V najinem zadnjem spopadu so mu štirje od petih duhov čisto počepnili in tako mu zdaj vlada samo eden: če ga lahko ogreje ta edini, naj tudi priča o razliki med njim in njegovim konjem, saj ga je samo še po tem bogastvu mogoče prepoznati kot razumno bitje. Kdo pa je zdaj njegov tovariš? Vsak mesec ima drugega pobratima.

SEL

Je mogoče?

BEATRICE

Več kot mogoče. Svojo zvestobo nosi tako kot klobuk, spremenljivo po zadnjem kopitu.

SEL

Gospod ni dobro zapisan pri vas, kot vidim.

BEATRICE

Ne, ni. Če bi bil, bi zažgala tiste zapiske. Lepo prosim, kdo pa je njegov tovariš? Ni nobenega mladega pretepača, da bi skupaj z njim odpotoval k vragu?

SEL

Največ je v družbi plemenitega Claudia.

BEATRICE

O Bog, pritaknil se mu bo kot bolezen! Prej ga dobiš kot kugo in kdor ga dobi, prav hitro znori. Bog pomagaj ubogemu Claudiu! Če se je nalezel Benedikta, ga bo stalo tisoč funtov, da se pozdravi.

SEL

Gledal bom, da bom vaš prijatelj, gospa.

BEATRICE

Le glejte, prijatelj.

LEONATO

Ti ne boš nikoli znorela, nečakinja.

BEATRICE

Ne bom, vsaj do januarske vročine gotovo ne.

SEL

Don Pedro prihaja.

Vstopi DON PEDRO, knez Aragonski; z njim CLAUDIO, BENEDIKT, BALTAZAR in DON JUAN Pankrt.

DON PEDRO

Vrli signor Leonato, ste prišli svojim tegobam naproti? Svet ima navado, da se ogiblje stroškom, vi pa jih iščete.

LEONATO

Nikoli še ni prišla tegoba v mojo hišo v podobi vaše milosti, saj ko tegoba odide, bi morala ostati tolažba; a ko vi odidete od mene, ostane žalost, sreča pa se poslovi.

DON PEDRO

Preveč dobrovoljno sprejemate svoja bremena. To pa je najbrž vaša hči?

LEONATO

Njena mati mi je to ničkolikokrat rekla.

BENEDIKT

Ste bili v dvomu, da ste jo vprašali?

LEONATO

Nikakor ne, signor Benedikt, kajti vi ste bili takrat še otrok.

DON PEDRO

Dobil si svoje, Benedikt. Iz tega lahko uganemo, kaj si zdaj, ko si odrasel možki. Seveda je gospodična izrezan oče. – Veseli bodite, gospodična, podobni ste častivrednemu očetu.

BENEDIKT

Naj je tudi signor Leonato njen oče, stavim, da ona za vso Mesino ne bi hotela imeti njegove glave na ramenih.

DON PEDRO in LEONATO se pogovarjata posebej.

BEATRICE

Čudim se, kako ne nehate govoriti, signor Benedikt, ko se nihče ne zmeni za vas.

BENEDIKT

O, moja draga madame Zaničevalska! Ste še pri živih?

BEATRICE

Kako bi moglo zaničevanje umreti, ko ima tako dobro hrano, kot je signor Benedikt? Še prijaznost se spreobrne v zaničevanje, če se ji približate.

BENEDIKT

Se pravi, da je prijaznost prevrtljivka. Dejstvo je, da so vse dame zaljubljene vame, z edino izjemo vas; in prav rad bi videl, da bi bilo moje srce manj trdo; kakor je, namreč ne ljubim nobene.

BEATRICE

Dragocena sreča za ženske, saj bi jih drugače pestil nevaren snubec. Hvalim Boga in svojo hladno kri, da sem glede tega ene misli z vami. Raje poslušam svojega psa, ki laja na vrano, kot moškega, ki prisega, da me ljubi.

BENEDIKT

Bog daj vaši gnadi vztrajati v tej misli, na ta način se bo ta ali oni gospod ognil predestiniranemu popraskanemu obrazu.

BEATRICE

Praskanje ne more pokvariti takega obraza, kakor je vaš.

BENEDIKT

Res ste edinstvena papagajska učiteljica.

BEATRICE

Boljši moj govoreči krilatec kot vaš rezgetajoči kopitar.

BENEDIKT

Ko bi le bil moj konj hiter kot vaš jezik in tako vzdržljiv; a pojdite v božjem imenu, jaz imam dovolj.

BEATRICE

Taki kot vi zmeraj končajo s kljusaškim manevrom, poznam vas dobro.

DON PEDRO

Docela se strinjam, Leonato. *Se obrne k družbi.* Signor Claudio in signor Benedikt, moj dragi prijatelj Leonato vas je vse povabil. Lepo sem mu povedal, da bomo ostali tukaj najmanj mesec dni, a on si od srca želi, da bi nas kak razlog zadržal še dlje; upam si priseči, da ni hinavec, marveč nas prosi iskreno.

LEONATO

Če prisežete, gospod, ne boste prisegli krivo. *Don Juanu.* Naj vam izrečem dobrodošlico, gospod, zdaj ko ste zopet v lepem soglasju s svojim knežjim bratom. Vaš ponižni služabnik.

DON JUAN

Hvala vam. Nisem človek mnogih besed, a se vam zahvaljujem.

LEONATO

Prosim, vaša milost; za vami.

DON PEDRO

Roko, Leonato. Skupaj pojdemo.

Odidejo; ostaneta samo BENEDIKT in CLAUDIO.

CLAUDIO

Je tudi tebi padla v oko hči signora Leonata, Benedikt?

BENEDIKT

Ni mi ravno padla v oko, videl sem jo pa.

CLAUDIO

Ni ljubka mlada dama?

BENEDIKT

Me sprašuješ, kot sprašuje poštenjak, preprosto, kaj se mi zdi po moji presoji? Ali pa hočeš, da ti odgovorim po svojem slovesu, ker sem znan kot zaprisežen sovražnik njihovega spola?

CLAUDIO

Ne, prosim te, da poveš po svoji trezni presoji.

BENEDIKT

Torej, po resnici mislim, da je prenizke rasti za vzvišeno hvalo, pretemne polti za sijajno hvalo, predrobna za veličastno hvalo. V prid ji lahko rečem edinole to: če bi bila druga kot ta, ki je, bi ne bila čedna, a ker ni druga kot ta, ki je, mi ni všeč.

CLAUDIO

Ti misliš, da se norčujem. Prosim te, po resnici mi povej, kaj misliš o njej.

BENEDIKT

Bi jo rad kupil, ko tako poizveduješ?

CLAUDIO

Lahko cel svet kupi tak dragulj?

BENEDIKT

Lahko, in še šatuljo, da ga deneš noter. Ampak – a to govoriš z resnim obrazom ali igraš posmehljivca in nam pripoveduješ, da Kupido dobro lovi zajce, Vulkan pa je odličen tesar? V kakšnem ključu naj te človek uglasbi?

CLAUDIO

V mojih očeh je najkrasnejša gospodična, kar mi jih je bilo kdaj dano videti.

BENEDIKT

Moje oči so dobre tudi brez očal in ne vidijo nič takega. Tamle je njena sestrična in če ne bi bila obsedena z nekakim besnilom, jo presega v lepoti toliko, kot prvi maj zadnji november. Sicer pa upam, da ne nameravaš skočiti v zakonski stan? Ali kaj?

CLAUDIO

Ne bi si prav zaupal, pa da sem tudi prisegel nasprotno, če bi Hero le hotela biti moja žena.

BENEDIKT

Tako daleč smo že? Nima svet več niti enega moža, da ne bi prostodušno nosil svojega rogatega pokrivala? Ne bom nikdar več videl neoženjenega šestdesetletnika? Kar daj, hitro vtakni glavo v jarem, pa dobro naj ti ožuli vrat, in potem prestokaj svoje nedelje. Poglej, Don Pedro se vrača, tebe išče.

Vstopi DON PEDRO.

DON PEDRO

Kakšna skrivnost vaju je zadržala tu, da nista šla z nami k Leonatu?

BENEDIKT

Rad bi videl, da me vaša milost primora povedati.

DON PEDRO

Ukazujem ti kot tvoj poveljnik.

BENEDIKT

Slišal si, grof Claudio: četudi znam, to ti zagotavljam, molčati kot mutec, gre tu vendarle za mojo zvestobo vladarju, in v imenu zvestobe vladarju izjavljam: zaljubljen je. A v koga? bo zdaj vprašala vaša milost. Odgovor je karseda kratek: v Hero, Leonatovo hčerko.

CLAUDIO

Lahko bi se tako reklo, če bi bilo res.

BENEDIKT

Tako kot ona stara zgodba: Ni tako in ni bilo tako in ne zadeni Bog, da je –

CLAUDIO

– da je drugače kot tako, če se moje čustvo prekmalu ne spremeni!

DON PEDRO

Če jo ljubiš, amen; dama si to vsekakor zasluži.

CLAUDIO

To pravite zato, da bi razbrali moj namen, gospod.

DON PEDRO

Po svoji misli sem govoril, nič drugega.

CLAUDIO

In jaz po svoji.

BENEDIKT

In jaz po svoji dvojni dvakrat isto.

CLAUDIO

Da jo ljubim, čutim.

DON PEDRO

Da je tega vredna, vem.

BENEDIKT

Niti ne čutim, zakaj bi morala biti ljubljena, niti ne vem, s čim si je to zaslužila, to pa je mnenje, ki ga niti ogenj ne iztali iz mene. Z njim bom umrl na grmadi.

DON PEDRO

Zmeraj si zaničeval lepoto kot zadržt heretik.

CLAUDIO

In zmeraj utemeljeval svoje stališče izključno z močjo volje.

BENEDIKT

Da me je ženska spočela, se ji zahvalim; da me je vzredila, ji tudi rečem ponižna hvala. A da nočem imeti lovskega roga na čelu ali ga nositi obešenega na nevidno oprtačo, to mi bodo pa ženske že morale oprostiti. Ne bom grešil z nezaupljivostjo do katerekoli, rajši zadenem z nezaupanjem do vseh. Sklep je sklenjen in zaklenjen, ostanem samski.

DON PEDRO

Preden umrem, te bom še videl bledega od ljubezni.

BENEDIKT

Od jeze mogoče, od slabosti ali od lakote, a ne od ljubezni: dokažite, da bom kdaj izgubil več krvi z ljubeznijo, kot je dobim nazaj s pijačo, iztaknite mi oči s peresom baladopisca in me obesite k vratom bordela kot znamenje slepega Kupida.

DON PEDRO

No, če boš kdaj odpadel od te vere, boš vsekakor dober predmet za balado.

BENEDIKT

Če bom res, me obesite v steklenici kot mačko in streljajte vame in kdor me zadene, ga potrepljajte po rami in ga kličite Adam.

DON PEDRO

Bo že čas pokazal. Čas tudi divjemu biku nadene jarem.

BENEDIKT

Divjemu biku mogoče, a če si ga nadene razumni Benedikt, odbijte biku roge in jih privežite meni na čelo, prepleskajte me z živimi barvami in s takimi črkami, kot se napiše »Dober konj za najem«, me označite z besedami: »Tu na ogled Benedikt, zakonski mož.«

CLAUDIO

Če se ti to zgodi, boš res blazen kot podivjan bik.

DON PEDRO

Eh, če ni Kupido porabil vse svoje drhtavice v Benetkah, se boš prav kmalu tresel.

BENEDIKT

Komaj čakam poštenega potresa.

DON PEDRO

Pustimo uram, naj merijo čas. Za zdaj pa, vrli signor Benedikt, izvoli k Leonatu. Izroči mu moje izraze spoštovanja in povej, da gotovo pridem k večerji; vem, da je pripravil veliko stvari.

BENEDIKT

Za takšno poslanico imam menda dovolj uma v sebi, torej vas priporočim –

CLAUDIO

– božjemu vodstvu. V svoji hiši, ko bi jo imel –

DON PEDRO

– dne šestega julija, vaš vdani prijatelj Benedikt.

BENEDIKT

Ne posmehujta se nikar. Tkanje govornice je včasih okrašeno z ostanki in okrasje je le rahlo prišito. Preden se rogata starim krpam, izprašajta svojo vest; s tem vaju zapustim.

Odide.

CLAUDIO

Gospod mi zdaj lahko stori dobroto.

DON PEDRO

Moja naklonjenost ti je na voljo.
Nauči jo, kako, in videl boš, da se je voljna
učiti vseh dobrotnih lekcij v tvoj prid.

CLAUDIO

Ima Leonato sina, visokost?

DON PEDRO

Hero je edinka in edina dedinja.
Ti jo imaš rad, Claudio?

CLAUDIO

Gospod,
ko ste odhajali v ta boj, ki je zdaj mimo,
sem jo pogledal; gledal sem z očmi vojaka,
ki ima rad dekle, a ima ta hip težjo nalogo,
kakor naklonjenosti dati ime ljubezni.
Zdaj sem se vrnil in vojaške misli
so drugim prepustile prostor; tam se gnetejo
namesto njih nežne in mehke želje;
vse govorijo, da je Hero mlada in da sem
jo rad imel, preden sem šel na vojsko.

DON PEDRO

Spreminjaš se torej v zaljubljenca,
ki publiko utruja s knjigami besed.
Če ljubiš lepo Hero, se veseli;
jaz to razkrijem njej in njenemu očetu
in jo dobiš. Mar nisi s tem namenom
začel plesti to lepo zgodbo?

CLAUDIO

Kako vi blago služite ljubezni, ki poznate
nje bolečino že po polti lic!
A da se ne bi zdel v radosti prenagljen,
hotel sem jo omotati v daljšo razpravo.

DON PEDRO

Čemu toliko širši most, kakor je reka?

Najbolje dati, kar kdo potrebuje,
s tem mu ustrežeš najbolj. Ti zdaj ljubiš
in jaz tej želji priskrbim zdravilo.
Nocoj bo veselica: v maski
jaz sam prevzamem tvojo vlogo
in rečem lepi Heri, da sem Claudio,
in stresem ji svoje srce na prsi.
Njen sluh zajame sila srečanja
s to ljubeznivo zgodbo; potlej
zaupam jo še njenemu očetu;
sklep je preprost, ona bo tvoja.
Zdaj vse to le še uresničiva.

Odideta.

DRUGI PRIZOR

Vstopita LEONATO in ANTONIO, Leonatov brat.

LEONATO

Torej, brat, kje je moj nečak, tvoj sin? Je poskrbel za muziko?

ANTONIO

Vsak čas bodo tu. Toda, brat, lahko ti povem nenavadne novice, o katerih se ti še sanja ne.

LEONATO

So dobre?

ANTONIO

Kot jih pač dogodki natisnejo; a platnice imajo lepe, navzven se zdijo dobre. Knez in grof Claudio sta se sprehajala po gostem gaju v mojem sadovnjaku in moj sluga je slišal njun pogovor: knez je razkril Claudiu, da ljubi mojo nečakinjo, tvojo hčer, in ji bo nocoj na plesu izpovedal ljubezen; in če bo ona za to, namerava izkoristiti priložnost in to sporočiti tebi.

LEONATO

Kdor ti je to povedal, ima kaj soli v glavi?

ANTONIO

Dober, bister fant. Pošljem ponj, pa ga sam izprašaj.

LEONATO

Ne, ne, dokler se stvar ne izkaže, bomo šteli, da so sanje. Bom pa seznanil hčer s tem, da bo imela pripravljen odgovor, če je mogoče vendarle res. Kar ti ji pojdi povedat.

ANTONIO odide.

Vstopi Antoniev SIN, z njim GLASBENIK in drugi.

Fantje, saj veste sami, kaj morate. *Glasbeniku.* Lepo prosim, prijatelj, pridite z mano, vaša večšina mi bo prav prišla. Vi pa poskrbite, da ne bo zmešnjave.

Odidejo.

TRETJI PRIZOR

Vstopita DON JUAN Pankrt in njegov družabnik KONRAD.

KONRAD

Kaj pa je, gospod, da ste tako čez vso mero žalostni?

DON JUAN

Ni mere v tej zadevi, ki se tu koti; zato pa je tudi žalost nima.

KONRAD

Morate se ravnati po pameti.

DON JUAN

In če se ravnam, kak blagoslov dobim od tega?

KONRAD

Če ne zdravila, vsaj potrpljenje za prenašanje.

DON JUAN

Čudim se, da ti, ki si, kot praviš, rojen pod Saturnom, priporočaš filozofsko zdravilo za smrtno bolezen. Kar sem, tega ne morem skriti. Ko imam razlog za žalost, sem žalosten in se ne smejem plehkim šalam; hočem jesti, ko sem lačen, in ne streči ugodju drugih; spati, ko sem zaspan, in ne skakati okrog drugim na uslugo; smejati se, ko sem vesel, in ne nevemkoga čohati za ušesi.

KONRAD

Že, vendar tega ne smete popolnoma pokazati, dokler niso razmere prave. Zadnje čase ste nasprotovali svojemu bratu, čeprav vas je on znova sprejel

v svojo milost; a tam lahko poženetе korenine edinole v lepem vremenu, ki ga sami ustvarite. Potem bo res dober pridelek, ko bo čas za žetev.

DON JUAN

Raje bi bil šipek v obpotni živi meji kot vrtnica v njegovi milosti, moji krvi se bolj prillega, da me vsi zametavajo, kot da bi si izmišljal, kako bom komu uropal ljubezen: ni mogoče trditi, da sem pošten laskavec, zato pa tudi ne zanikati, da sem poštena baraba. Naklonili so mi nagobčnik in svobodo verige; zatorej sem sklenil, da v svoji kletki ne bom prepeval. Če bi imel prosta usta, bi grizel; če bi imel svobodo, bi storil, kar me je volja: dotlej pa me pustite, da sem, kar sem, in me ne poskušajte spremeniti.

KONRAD

Ne morete kako uporabiti svojega nezadovoljstva?

DON JUAN

Uporabljam ga nenehno, drugega tako nimam za uporabo. Kdo pa tamle prihaja?

Vstopi BORACHO.

Kaj novega, Boracho?

BORACHO

Bil sem na veliki pojedini. Leonato kraljevsko gosti vašega brata kneza. In lahko vam kaj povem o načrtovani poroki.

DON JUAN

Bo uporabna kot podlaga za kakšno intrigo? Kateri norec išče večni nemir?

BORACHO

Če verjamete ali ne, desna roka vašega brata.

DON JUAN

Kaj, prečudoviti Claudio?

BORACHO

Prav on.

DON JUAN

Ženin in pol, ni kaj. In ona? Kdo je ona, ki se za njo ozira krasni dečko?

BORACHO

Hero seveda, Leonatova hči in dedinja.

DON JUAN

Visoko je poskočil petelinček! Kako pa si to dognal?

BORACHO

Ker sem zaposlen kot dišavec, sem ravno prekajeval sobo, ki je bila plesniva, pa mi prideta knez in Claudio z roko v roki in v resnem pogovoru. Zdrsnil sem za tapiserijo in slišal dogovor, da bo knez snubil Hero zase in ko jo dobi, jo bo predal grofu Claudiu.

DON JUAN

Potem pa kar tja. To zna biti hrana za moje nejevoljo; tisti mladi povzpetnik uživa vso slavo mojega padca. Kolikorkrat mu prekrižam načrte, tolikokrat sem blažen. Vidva sta oba z mano? Mi bosta pomagala?

KONRAD

Do smrti, gospod.

DON JUAN

Pojdimo na gostijo. Še bolj so srečni, ker sem jaz ponižan. Ko bi le bil kuhar svojih misli! No, gremo pogledat, kaj bomo.

BORACHO

Na uslugo gospodu.

Odidejo.

DRUGO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Vstopijo LEONATO, njegov brat ANTONIO, Leonatova hči HERO, nečakinja BEATRICE; z njima URŠULA in MARGARETA.

LEONATO

Ni bil grof Juan tu pri večerji?

ANTONIO

Nisem ga videl.

BEATRICE

Kakšna kislica ta gospod! Samo da ga vidim, pa me še celo uro peče zgaga.

HERO

Zelo melanholične nature je.

BEATRICE

Kdor bi bil v sredi med njim in Benediktom, ta bi bil ravno pravšnji. Eden je mutast kot soha, drugi kot razvajan mamin sinček, ki nenehno blebeta.

LEONATO

Torej pol jezika signora Benedikta v ustih grofa Juana in pol melanholiije grofa Juana na obrazu signora Benedikta –

BEATRICE

Pa še par krepkih nog, stric, in polna mošnjca zlata – takšen možak bi osvojil vsako žensko na svetu – če bi ji bilo do njega, seveda.

LEONATO

Pri moji veri, nečakinja, ti nikoli ne dobiš moža, če boš tako jezikava.

ANTONIO

To drži, da je čez mero žleht.

BEATRICE

Čez mero žleht pomeni več kot žleht. S tem bom prikrajšana za en božji dar, saj je rečeno, »Bog da žleht kravi kratke roge«: kravi, ki je čez mero žleht, pa kajpak nobenih.

LEONATO

Če si čez mero žleht, ti torej Bog ne bo dal rogov.

BEATRICE

Natanko; če mi namreč ne da moža: in za dotični blagoslov sem pred Njim na kolenih vsako jutro in vsak večer. Ne bi trpela moža s poraščenim obrazom, rajši ležim v raševini!

LEONATO

Lahko si najdeš moža brez brade.

BEATRICE

In kaj naj z njim? Ga oblečem v svojo opravo, da mi bo gardedama? Če je bradat, je več kot mladenič, če ni, pa manj kot mož. Če je več kot mladenič, ni zame; če je manj kot mož, jaz nisem zanj; torej rajši vzamem novčič za aro od medvedarja in odženem njegove opice v pekel.

LEONATO

A! Ti bi šla kar v pekel?

BEATRICE

Ne, samo do vrat, in tam me bo hudič sprejel kot stari parkelj s svojim okrasjem na glavi in rekel, »V nebesa, Beatrice, v nebesa, tu ni prostora za vas dekleta.« Tako predam svoje opice in grem k svetemu Petru, da me spusti v nebesa; odkaže mi prostor, kjer sedijo neporočeni, in tam živimo veseli od zore do mraka, kakor je dan dolg.

ANTONIO *Heri*

Ti pa vem, nečakinja, da boš poslušala očeta.

BEATRICE

Seveda, seveda, dolžnost moje sestrične je, da priklekne in reče, »Oče, kakor vi izvolite«: a vseeno glej, da bo kak čeden fant, drugače priklekni še enkrat in reci: »Oče, kakor izvolim jaz.«

LEONATO

Vseeno upam, nečakinja, da te nekega dne vidim preskrbljeno z možem.

BEATRICE

Ne bo se zgodilo, dokler Bog ne zgnete mož iz česa drugega kot iz ilovice. Ni žalostno za žensko, da ji gospoduje gruda vrle zemlje; da odgovarja za svoje življenje muhasti kepi blata? Ne, stric, to ni zame: Adamovi sinovi so moji bratje in kolikor vem, je greh iskati si par med sorodstvom.

LEONATO *Heri*

Hči, zapomni si, kar sem ti rekel: če te knez kaj vpraša okrog tiste zadeve, veš, kaj odgovoriti.

BEATRICE

Muzika bo kriva, sestrična, če te pravi čas ne zasnobijo. Če bo knez preveč nadležen, mu reci, da ima vse svojo mero, in tako odpleši mimo odgovora. Zakaj poslušaj me, Hero: snubitev, svatba, kes – kot škotska žiga, pavana in poskočnica: snubitev je vroča in nestrpna in prekipevajoča kot škotska žiga; zakonski stan je olikan in umirjen ples, slovesen in starinski; potem pride kesanje, plane v poskočnico in se sili vse hitreje hop, hop, hop, dokler se ne prevrne v grob.

LEONATO

Ostroumno sodiš o minevanju, nečakinja.

BEATRICE

Dobro oko imam, stric; cerkev razločim pri belem dnevu.

LEONATO

Vesela družba prihaja, brat; naredimo ji prostor.

Leonato in možje iz njegovega spremstva si nadenejo maske.

Vstopijo DON PEDRO, CLAUDIO, BENEDIKT, BALTAZAR, BORACHO, DON JUAN in drugi, maskirani, z bobnom.

DON PEDRO *Heri*

Gospa, bi naredili nekaj korakov s svojim prijateljem?

HERO

Vi stopate mehko in gledate sladko, rečete pa nič, vaša sem za te korake; še bolj pa za tiste, ko stopim stran.

DON PEDRO

V moji družbi?

HERO

Lahko to rečem, če mi ugaja.

DON PEDRO

In kdaj vam bo ugajalo to reči?

HERO

Ko mi bo ugajala vaša podoba, saj Bog varuj, da bi bila lutnja taka kot kovček.

DON PEDRO

Maska je streha Filemona zame,
a Jupiter je v hiši.

HERO

Potem bi morala biti iz slame.

DON PEDRO

Tih glas, vendar ljubezen sliši.

Odmakneta se vstran.

BALTAZAR

Prav rad bi, da bi me imeli radi.

MARGARETA

Jaz pa bi rajši, da ne, zaradi vas, ker imam mnogo slabih lastnosti.

BALTAZAR

Povejte mi eno.

MARGARETA

Na glas molim.

BALTAZAR

Zaradi tega vas ljubim še bolj; vsak, ki vas sliši, lahko odgovori Amen.

MARGARETA

Bog mi daj dobrega plesalca!

BALTAZAR

Amen.

MARGARETA

In Bog mi ga ne vódi pred oči, ko je ples odplešan. Odgovori, ministrant.

BALTAZAR

Zadosti besed. Ministrant je dobil odgovor.

Odmakneta se vstran.

URŠULA

Prepoznala sem vas, signor Antonio ste.

ANTONIO

Z eno besedo, nisem.

URŠULA

Poznam vas po miganju z glavo.

ANTONIO

Po pravici povedano, posnemam ga.

URŠULA

Ne morete posneti njegove tresavice, če niste on sam. Na, pa čisto suha dlan: nihče drug ne more biti.

ANTONIO

Z eno besedo, nisem.

URŠULA

Dajte no, mislite, da vas ne prepoznam po vaših izvrstnih šalah? Mislite, da se vrlina lahko skrrije? On ste, noben drug. Resnica se nazadnje pokaže in konec.

Odmakneta se vstran.

BEATRICE

Mi ne poveste, kdo vam je povedal?

BENEDIKT

Če ne zamerite, ne.

BEATRICE

Niti tega mi ne poveste, kdo ste?

BENEDIKT

Za zdaj ne.

BEATRICE

Da sem bila prezirljiva pa da sem svoje domislice pobrala iz *Stotih kratkočasnih povesti!* Signor Benedikt je to rekel.

BENEDIKT

Kdo pa je to?

BEATRICE

Prepričana sem, da ga prav dobro poznate.

BENEDIKT

Pa ga ne, zagotavljam vam.

BEATRICE

Vas ni še nikoli spravil v smeh?

BENEDIKT

Kaj pa je ta nekdo, če ne vprašam preveč?

BEATRICE

Kaj neki, knezov burkač, zelo dolgočasen norec. Njegov edini dar je, da si izmišlja nemogoče klevete, ki so vseč samo razvratnežem. Ne odlikuje se z duhovitostjo, marveč z nizkotnostjo, ljudem streže in jih jezi, oni se mu najprej smeji in potem ga premlatijo. Grem staviti, da je kje v tej floti. Prav želim si, da bi se prislonil obme.

BENEDIKT

Ko spoznam gospoda, mu sporočim, kaj pravite.

BEATRICE

Le dajte, razdril bo primero ali dve na moj račun in če ne požanje smeha, bo strmoglavil v melanholijo; naj se le prihrani kakšna jerebičja perutnica, ker bo sicer norec ostal tešč. *Glasba.* Morava slediti voditeljem.

BENEDIKT

V vsaki dobri stvari.

BEATRICE

Kajpa; če vodijo k čemu slabemu, jih zapustim pri naslednjem obratu.

Ples. Ostanejo DON JUAN, BORACHO in CLAUDIO; drugi odidejo.

DON JUAN

Seveda, moj brat je zaljubljen v Hero in je odpeljal njenega očeta, da mu to pove. Dame gredo za njo, samo ena maska je ostala.

BORACHO

To je Claudio. Poznam ga po drži.

DON JUAN *Claudiu*

Niste vi signor Benedikt?

CLAUDIO

Dobro ste me prepoznali, res sem on.

DON JUAN

Signor, z mojim bratom sta si blizu, vem, da vas ima rad. Zaljubljen je v Hero; prosim, pregovorite ga, naj jo pusti, prenizkega rodu je zanj. Lahko odigrate vlogo poštenjaka.

CLAUDIO

Kako pa veste, da jo ljubi?

DON JUAN

Slišal sem ga, ko je to prisegel.

BORACHO

Tudi jaz sem slišal, in prisegel je, da se lahko tudi še nocoj poroči z njo.

DON JUAN

Pridite, greva na gostijo.

DON JUAN in BORACHO odideta.

CLAUDIO

Kot Benedikt sem odgovarjal,
slabe novice pa poslušal s Claudievimi
ušesi. Torej je res, da knez snubi zase.
Prijateljstvo je stanovitno zmeraj in povsod,
edinole v ljubezenskih zadevah ne.
Srce ljubeče naj uporablja lastni jezik,
vsako oko naj se pogaja zase,
posrednikom naj ne zaupa, ker lepota
je večča, ki njen čar taja zvestobo v kri.
Vse dni, vse ure se dogaja,
pa nisem sumil. Torej z bogom, Hero.

Vstopi BENEDIKT.

BENEDIKT

Grof Claudio?

CLAUDIO

Nihče drug.

BENEDIKT

Stopiš malo z mano?

CLAUDIO

Kam pa?

BENEDIKT

Magari do naslednje vrbe, tvoja stvar. Na kakšen način boš nosil svoj
venec? Okrog vratu kot oderuh verižico? Ali pod pazduho kot poročnik
opasico? Nositi ga vsekakor moraš, ker je knez dobil tvojo Hero.

CLAUDIO

Želim mu veliko radosti z njo.

BENEDIKT

Tako bi rekel pošten mešetar, ki prodaja junce. Pa si si mislil, da ti bo knez
tako postregel?

CLAUDIO

Prosim, pusti me pri miru.

BENEDIKT

No, zdaj mlatiš kot slepec. Smrkavec ti je ukradel meso, ti pa boš pretepel
steber.

CLAUDIO

Če nočeš, grem jaz.

Odide.

BENEDIKT

Ajaj, ubogi ranjeni racman, zdaj se bo zavlekel v ločje. A da me Beatrice pozna in me vseeno ne pozna! Knezov burkač! Mogoče sodim v to sorto, ker sem veseljak. Ampak ne, krivico si delam. Nisem zares na takem glasu! To je Beatricin krivični in pikri nagib; svojo besedo pripiše vsemu svetu in me takega prodaja naprej. Se ji že maščujem ob priliki.

Vstopijo DON PEDRO, HERO in LEONATO.

DON PEDRO

Kje pa je grof? Si ga kaj videl?

BENEDIKT

Po pravici povedano, odigral sem vlogo gospe Fame. Ko sem ga srečal, je bil melanholičen kot lopa v zajčji ogradi. Povedal sem mu, mislim, da po resnici, da si je vaša milost pridobila naklonjenost te mlade dame, in ponudil sem mu, da ga pospremim do vrbe, bodisi da si naredi venec, ker je zapuščen, ali pa si iz vej splete biček, ker si zasluži, da jih dobi z njim.

DON PEDRO

Zakaj pa? Kaj je zagrešil?

BENEDIKT

Šolarčkov prestopak: blažen od sreče, ker je našel ptičje gnezdo, ga je pokazal tovarišu in ta mu ga je ukradel.

DON PEDRO

Po tvojem je zaupanje prestopak? Kraja je prestopak, ne pa zaupanje.

BENEDIKT

Pa vseeno ni napak, da sta bič in venec spletena; venec lahko nosi, bič pa bi podaril vam, saj ste mu vi, kolikor vem, ukradli ptičje gnezdo.

DON PEDRO

Samo peti naučim ptičice, potem jih vrnem lastniku.

BENEDIKT

Če se bo njih petje skladalo s tem, kar pravite, potlej so vaše besede iskrene.

DON PEDRO

Gospodična Beatrice se je pritožila čezte. Gospod, ki je plesal z njo, je dejal, da jo je tvoje obrekovanje zelo prizadelo.

BENEDIKT

Ona je tako ravnala z mano, da še hlod ne bi prenesel! Hrast, ki bi imel en sam zelen list, bi ji odgovoril; moja maska sama je skoraj oživila in se začela prepirati z njo. Povedala mi je, ne vedoč, da sem jaz sam njen sogovornik, da sem knezov burkač, da sem bolj dolgočasen kot velika odjuga, in je grmadila šale na moj račun s tako vratolomno hitrostjo, da sem stal kot sluga pri tarči, medtem ko cela vojska strelja nanj. Njene besede so kot bodala, vsaka rani: če bi bil njen dih tako strašen, kot so njeni pridevniki, ne bi bilo moč živeti blizu nje, okužila bi vse tja gor do Severnice. Ne bi se poročil z njo, pa da je njeno vse, kar je imel Adam, preden se je pregrešil. Ona bi samega Herkula pripravila do tega, da vrtil raženj, še njegovo gorjačo bi razcepila na trske, da bi zakurila ogenj. Raje ne govorite o njej, ugotovili boste, da je peklenška Ate v lepši obleki. Ko bi jo le kak črnošolec zarekel nazaj v pekel; dokler je ona tu, lahko človek tam živi mirno kot v kakem svetišču, ljudje zanalašč grešijo, da bi šli tja; ves nemir, groza in pomotnja so tam, kjer je ona.

Vstopita CLAUDIO in BEATRICE.

DON PEDRO

Poglej, ravno prihaja.

BENEDIKT

Mi vaša milost naloži kakšno nalogo na koncu sveta? Za najmanjšo malenkost, ki si jo morete zamisliti, se odpravim na antipode, prinesem vam zobotrebec z najskrajnejšega rtiča Azije, duhovniku Janezu grem izmerit dolžino stopala, priskrbim vam kocino iz brade velikega kana, odpotujem kot vaš odposlanec k Pigmejcem, raje kot da spregovorim tri besede s to harpijo. Imate kako zaposlitev zame?

DON PEDRO

Nobene, samo željo po tvoji prijetni družbi.

BENEDIKT

O gospod moj, te jedi pa ne maram. Ne prenesem gospe Jezikulje.

Odide.

DON PEDRO

Kar naprej, gospodična. Zdi se, da ste izgubili srce signora Benedikta.

BEATRICE

Drži, da mi ga je nekoč posodil; plačala sem mu najemnino, dvojno srce za njegovo eno. Prej nekoč si ga je priigral od mene s sleparskimi kockami. Tako da vaša milost res lahko reče, da sem ga izgubila.

DON PEDRO

Čisto je na tleh, gospodična, in vi ste ga podrli.

BEATRICE

Še dobro, da ni on mene, sicer bi postala norska mati. Pripeljala sem vam grofa Claudia; saj ste me poslali ponj.

DON PEDRO

Kako da smo tako žalostni, grof?

CLAUDIO

Nisem žalosten, gospod.

DON PEDRO

Kaj pa, bolan?

CLAUDIO

Tudi ne, gospod.

BEATRICE

Grof ni ne žalosten ne bolan ne vesel ne zdrav, temveč je olikan grof, preudaren grof, grof v lupini kot pomaranča in tudi približno take ljubosumne polti.

DON PEDRO

Pri moji veri, mislim, da je vaš opis resničen, četudi – če je res tak, je njegova predstava napačna, prisežem. Snubil sem v tvojem imenu, Claudio, in lepa Hero je tvoja. Govoril sem z njenim očetom, privolil je. Določi poročni dan in Bog ti daj srečo.

LEONATO

Grof, vzemite mi hčer in z njo vse, kar imam. Njegova milost je poskrbela za zvezo in najvišja Milost reče amen.

BEATRICE

Govorite, grof, vi ste na vrsti.

CLAUDIO

Molk je najpopolnejši znanilec radosti. Malo bi bil srečen, če bi mogel povedati, kako zelo sem. – Gospodična, kakor ste vi moji, sem jaz vaš. Dajem se vam in hrepenim po vračilu.

BEATRICE

Govori, sestrična, če pa ne moreš, mu zapri usta s poljubom, da še on ne bo mogel.

DON PEDRO

Pri moji veri, gospodična, veselo srce imate.

BEATRICE

Res je, gospod. Hvala ubogemu norcu, drži se na zavetrni strani skrbi. Moja sestrična mu zdaj govori v uho, da je v njenem srcu.

CLAUDIO

Natanko tako, sestrična.

BEATRICE

Pa smo si žlahta! Tako gredo vsi v svet, jaz pa, ostarela in od sonca zagorela, lahko sedem v kot in vekam: »Moža, moža bi rada!«

DON PEDRO

Gospodična Beatrice, jaz vam ga najdem.

BEATRICE

Raje bi kakšnega iz gnezda vašega očeta. Nima vaša milost nobenega brata, ki vam je podoben? Vaš oče je spočel izvrstne može, če bi dekle moglo priti do katerega.

DON PEDRO

Bi imeli mene?

BEATRICE

Ne, gospod, edinole če bi mogla imeti še enega za delovne dneve. Vaša milost je predragocena za vsakdanjo rabo. Prosim odpuščanja. Rojena sem bila vesela prazna ropotulja.

DON PEDRO

Vaš molk me najbolj prizadene in da ste veseli, vam najbolj pristoji, saj ste se brez dvoma rodili v veseli uri.

BEATRICE

Gotovo ne, gospod, mati je jokala; ampak potem je zaplesala neka zvezda in pod tisto sem bila rojena. – Sorodnika, Bog daj radosti!

LEONATO

Nečakinja, boš poskrbela za tiste reči, ki sem ti jih omenil?

BEATRICE

Prosim odpuščanja, stric. – Če vaša milost dovoli.

BEATRICE odide.

DON PEDRO

Resnično, prijetna in duhovita mlada dama.

LEONATO

Nekaj melanholičnega elementa je v nji. Nikoli ni žalostna, edino kadar spi, in še tedaj ne zares; slišal sem svojo hčer reči, da pogosto sanja o nesreči, zbudi pa se v smehu.

DON PEDRO

Govorjenja o soprogu pa ne mara.

LEONATO

Ne, tega res ne, vsakega snubca odžene s posmehom.

DON PEDRO

Za Benedikta bi bila izvrstna žena.

LEONATO

O gospod, če bi bila en sam teden poročena, bi se do norosti zgrizla z besedami.

DON PEDRO

Grof Claudio, kdaj nameravaš v cerkev?

CLAUDIO

Jutri, gospod. Čas šepa z berglami, preden ljubezen obrede vse svoje obrede.

LEONATO

Ne prej kot v ponedeljek, dragi sin, to je ravno teden dni od danes, še prekratek čas, da si poravnam vse stvari v mislih.

DON PEDRO

Ti zmajuješ z glavo, ker traja tako dolgo, Claudio, a zagotavljam ti, da nam ne bo dolgčas. Med tem časom vzamem nase eno od Herkulovih del, pripravim namreč signora Benedikta in gospodično Beatrice do tega, da drug drugega zasujeta z goro naklonjenosti. Rad bi uredil, da se zvežeta, in ne dvomim, da se mi posreči, če boste le vi trije pomagali po mojih navodilih.

LEONATO

Gospod, jaz sem z vami, pa če me stane deset budnih noči.

CLAUDIO

Tudi jaz.

DON PEDRO

In ti tudi, ljuba Hero?

HERO

Po svojih močeh bom pomagala, gospod, svoji sestrični do dobrega moža.

DON PEDRO

In Benedikt nikakor ni najbolj brezupen soprog, kar jih poznam. Toliko ga že lahko pohvalim: je plemenitega rodu, izpričanega poguma, potrjenega poštenja. Naučim vas, kako omehčate svojo sestrično, da se zaljubi v Benedikta; jaz pa ga bom – *Leonatu in Claudiu* – z vajino pomočjo tako obdelal, da se navkljub svojemu ostremu jeziku in delikatnemu želodcu zaljubi vanjo. Če to dosežemo, Kupido ni več lokostrelski prvak; njegova slava bo naša, mi smo pravi bogovi ljubezni. Stopite noter z mano, da vam povem, kako bomo.

Odidejo.

DRUGI PRIZOR

Vstopita DON JUAN in BORACHO.

DON JUAN

Tako torej, grof Claudio se bo poročil z Leonatovo hčerjo.

BORACHO

Da, gospod, ampak jaz lahko to preprečim.

DON JUAN

Vsaka ovira, vsaka prepreka, vsako nasprotstvo bo zdravilo zame. Tako mi je zoprno, da sem kar bolan, in kolikor bolj kaj škodi temu, kar njemu ugaja, toliko bolj tisto ugaja meni. Kako pa misliš poseči vmes?

BORACHO

Seveda ne odkrito; naskrivaj, da ne bo videti, kot da počnem kaj nepoštenega.

DON JUAN

Pojasni mi na kratko.

BORACHO

Če se ne motim, sem pred letom dni povedal vaši milosti, da mi je Margareta, Herina družabnica, zelo naklonjena.

DON JUAN

Spominjam se.

BORACHO

Lahko ji rečem, naj ob dogovorjenem nočnem času pogleda ven skozi okno Herine sobe.

DON JUAN

Kaj pa je v tem tako strupenega, da bo zavdalo poroki?

BORACHO

Strup morate vi zmešati. Greste k svojemu bratu knezu; ne pozabite mu povedati, da škodi svoji časti s tem, ko ženi uglednega Claudia – ob tem poudarite, kako zelo ga imate v čisljih – z nečisto vlačugo, kakršna je Hero.

DON JUAN

In kakšen dokaz bom imel za to, kar bom trdil?

BORACHO

Dovoljšen, da preslepi kneza, prizadene Claudia, pogubi Hero in ubije Leonata. Še kaj želite?

DON JUAN

Vsega se polotim, samo da jim kljubujem.

BORACHO

Torej pojdite in uredite mi primerno uro, ko dobim Don Pedra in grofa Claudia sama: povejte jima, da veste, da Hero ljubi mene; pokažite nekakšno zavzetost obema, knezu in Claudiu – kot češ da sta vam dragocena čast vašega brata, ki je spletel to zvezo, in sloves njegovega prijatelja, ki mu grozi, da bo ogoljufan z navidezno devico; pa do kakšnih odkritij ste se dokopali. V dokaz jima ponudite prizor, v katerem bosta sama videla mene pri oknu njene sobe in me slišala, kako Margareto kličem Hero, Margareta pa mene Claudio; ta prizor pripraviva za njiju natanko na večer pred napovedano poroko. Uredil bom tako, da bo Hero takrat odsotna, njima pa se bo prikazala navidezna resnica Herine nezvestobe. Ljubosumnost jo bo utrdila in vse priprave padejo v vodo.

DON JUAN

Tako storim, naj se zgodi karkoli. Izpelji to s primerno zvijačnostjo in tvojih je tisoč ducatov.

BORACHO

Bodite stanovitni v svojih obtožbah in moja spretnost me ne pusti na cedilu.

DON JUAN

Grem, da ugotovim, kateri naj bi bil poročni dan.

Odideta.

TRETJI PRIZOR

Vstopi BENEDIKT sam.

BENEDIKT

Dečko!

Vstopi SLUŽABNIK.

SLUŽABNIK

Signor?

BENEDIKT

Na oknu v moji sobi je knjiga. Prinesi mi jo sem v vrt.

SLUŽABNIK

Sem že tu, gospod.

BENEDIKT

Vem, da si, ampak rad bi, da si tam in spet tu.

Služabnik odide.

Ne morem, da se ne bi čudil, kako človek – potem ko je videl, kakšen norec je, kdor podredi vse svoje početje ljubezni, in se tudi rogal taki topoumni norosti pri drugih – postane sam predmet lastnega poroga na ta način, da se zaljubi: tak človek je Claudio. Včasih z njim ni bilo druge muzike kot boben in trobenta, zdaj pa raje sliši tamburinček in piščali; včasih bi bil pešočil deset milj, da bi videl dober oklep, zdaj leži buden deset noči in pretuhtava kroj novega oprsnika. Znal je govoriti naravnost in reči bobu bob kot poštenjak in vojščak, zdaj pa se je spremenil v leporečneža – njegove besede so fantastična gostija, ena čudna jed za drugo. Je mogoče, da sem se sam spremenil in zato vidim stvari na ta način? Ne morem zagotovo reči; mislim pa, da ne. Ne bom prisegel, da me ljubezen ne bo nikoli spremenila v ostrigo; a da ne bom, preden naredi ostrigo iz mene, nikdar tak norec, to lahko obljubim. Ta ženska je čedna – nimam nič proti; ta je modra – nimam nič proti; ta je krepostna – nimam nič proti; a dokler se vse te milosti ne strnejo v eni sami, ne bo nobena v moji milosti.

Bogata naj bo, to gotovo; pametna, sicer je nočem; krepostna, ali pa ne bom barantal zanjo; lepa, sicer je ne pogledam; blaga, sicer naj mi ne hodi blizu; plemenita, drugače ne dam kovanega angela zanjo; spretna z besedami, odlična glasbenica, njeni lasje pa – kakršne barve so Bogu pogodu. Ha! Knez in Monsieur l'Amour! Skrijem se v uto.

Se skrije.

Vstopijo KNEZ, LEONATO, CLAUDIO in BALTAZAR, z glasbo.

DON PEDRO

Pridite, bomo poslušali glasbo.

CLAUDIO

Da, vzvišenost. Kako spokojen je večer.
Nalašč vse tiho, da poudari harmonijo!

DON PEDRO

Si videl, kam se je skrila Benedikt?

CLAUDIO

Prav dobro. Ko bo konec muzike, lisjačka
zbezamo ven in mu pripravimo pokoro.

DON PEDRO

Baltazar, dajte še enkrat tisto pesem.

BALTAZAR

Gospod, nikar siliti revnega glas,
da znova kvari glasbo.

DON PEDRO

Dokaz odličnosti,
lastno popolnost v nič dajati.
Zapoj, in naj te več ne snubim.

BALTAZAR

Ko ste že omenili snubljenje, bom pel;
saj snubi marsikdo, čeprav se ona
mu zdi nevredna, in prisega, da jo ljubi.

DON PEDRO

Zadosti, prosim te; ali če misliš
razpravljati na dolgo in široko,
razpravljaj vsaj po notah.

BALTAZAR

Še to notirajte pred notami: glasu
si ne zasluži niti ena mojih not.

DON PEDRO

Eh, same četrтинke, to, kar govoriš.
Gremo! Da capo!

Glasba.

BENEDIKT *vstran*

In zdaj božanski napev in duša je ugrabljena! Mar ni čudno, kako ovčja čreva
potegnejo dušo iz človeškega telesa? Kar zadeva mene, imam rajši rog.

Pesem

BALTAZAR

*Jokati nikar, gospe,
moški so sami sleparji;
delajo se puščavnike,
a so v resnici mornarji.
Ne jokaj se, kar naj gre,
raje bodi vesela;
namesto pesmi žalostne
druga bo zdaj zazvenela.*

*Pesmic prepevati nikar
o žalosti in tugi;
moški je pač menljiva stvar,
stalen šele v trugi.
Ne jokaj se itn.*

DON PEDRO

Dobra pesem, kar je res, je res.

BALTAZAR

In slab pevec, gospod.

DON PEDRO

Ne, ne; dovolj dobro poješ, če ni boljšega.

BENEDIKT *vstran*

Če bi pes takole zavijal, bi ga obesili. In molim Boga, da njegov zoprni glas
ni slabo znamenje. Ravno tako rad bi poslušal krokarja, ki pride kuga za
njim.

DON PEDRO

Slišiš, Baltazar, prosim te, da nam pripraviš kaj odlične muzike; potrebovali jo bomo jutri zvečer za podoknico gosposkični Hero.

BALTAZAR

Najboljše, kar zmorem, gospod.

DON PEDRO

Le potrudi se. Nasvidenje.

Baltazar odide.

Stopite sem, Leonato. Kaj ste mi danes pravili? Da je vaša nečakinja Beatrice zaljubljena v signora Benedikta?

CLAUDIO

O pač! *Vstran Don Pedru.* Kar tako naprej; kljunač je v gnezdu. – Nisem si mislil, da se bo tista gosposkična sploh kdaj zaljubila.

LEONATO

Jaz tudi ne; najbolj čudežno pa je, da koprni ravno za signorom Benediktom, ko je vendar z vsem svojim vedenjem zmeraj vzbujala vtis, da ji je zoprn.

BENEDIKT *vstran*

Je mogoče? A taka je ta stvar?

LEONATO

Ne vem, kaj naj si mislim, ampak ona ga ljubi z nekako obsedeno predanostjo; čeprav je to onkraj najdrznejše misli.

DON PEDRO

Mogoče se samo prenoreja.

CLAUDIO

Čisto mogoče.

LEONATO

O Bog! Prenoreja? Nikoli ni bil ponaredek strasti tako podoben živi strasti, kakor to ona razodeva.

DON PEDRO

Zakaj, kakšne učinke strasti pa kaže?

CLAUDIO *vstran*

Dobro nasadi vabo na trnek, riba vsak čas ugrizne.

LEONATO

Kakšne učinke, gospod? Zna sedeti tako – saj vam je moja hči povedala, kako.

CLAUDIO

Da, res mi je.

DON PEDRO

Osupljate me. Mislil sem, da je njen duh varen pred vsemi napadi čustvovanja.

LEONATO

Tudi sam bi bil prisegel, da je tako, gospod, in še zlasti, kar zadeva Benedikta.

BENEDIKT *vstran*

Mislil bi, da je potegavščina, če ne bi oni belobradec govoril tega. Ne more se lumparija skrivati v tako spoštljivi podobi.

CLAUDIO *vstran*

Prijel je. Še malo ga obdelujta.

DON PEDRO

Je zaupala Benediktu svoje čustvo?

LEONATO

Ne, in prisega, da ga nikoli ne bo. Prav to je njena muka.

CLAUDIO

»Kako naj mu jaz, ki sem ga zmeraj sprejemala s porogom, zdaj pišem, da ga ljubim?« Tako pravi. Vaša hči mi je povedala.

LEONATO

Skratka, zdaj se pripravlja k pisanju, kar pomeni, da bo vsako noč dvajsetkrat vstala in posedala v nočni halji, dokler ne bo list popisana, tako pravi moja hči.

CLAUDIO

Ko ste omenili list papirja, spomnil sem se čedne šale, ki nam jo je povedala prav ona.

LEONATO

Mišliš tisto, ko je hotela še enkrat prebrati napisano pismo, pa je našla imeni »Benedikt« in »Beatrice« drugo na drugem na prepognjenem listu?

CLAUDIO

Tisto, da.

LEONATO

Razcefrala je list na drobne koščke in besnela nase, ker je tako neumna, da piše nekomu, ki se ji bo gotovo posmehoval. »Po sebi ga merim,« je govorila, »kajti jaz bi se njemu posmehovala, če bi mi pisal, prav gotovo bi se mu posmehovala, čeprav ga ljubim.«

CLAUDIO

Potem je padla na kolena, jokala, hlipala, se tolkla po prsih, si ruvala lase, klela, molila: »O ljubi Benedikt! Bog mi daj potrpljenje!«

LEONATO

Res to počne, hči mi je povedala, in včasih je tako iz sebe, da se Hero ustraši, da si ne bi v obupu česa hudega storila: čista resnica.

DON PEDRO

Dobro bi bilo, da bi Benedikt to izvedel od koga drugega, če sama noče razkriti.

CLAUDIO

Čemu? Norčeval bi se in reva bi še huje trpela.

DON PEDRO

Če bi res tako ravnal, si zasluži vislice. Zelo ljubka in nasploh odlična mladenka je in tudi krepostna, o tem ni dvoma.

CLAUDIO

In poleg tega izjemno pametna.

DON PEDRO

V vsem razen v svoji ljubezni do Benedikta.

LEONATO

Gospod moj, če se modrost in strast bojujeta v tako nežnem telesu, je deset proti ena, da strast odnese zmago. Žal mi je zanjo, toliko bolj, ker sem njen stric in varuh.

DON PEDRO

Škoda, da se ni vame tako zagledala. Odrinil bi vse ovire in jo vzel za svojo polovico. Povejte to Benediktu in poslušajte, kaj poreče.

LEONATO

Mislite, da je to modro?

CLAUDIO

Hero meni, da bo gotovo umrla. Umrla bo, pravi, če je on ne ljubi, in umrla bo raje, kot da izpove svojo ljubezen, in umrla bo, če jo on zasnuje, raje kot da bi tudi za las omilila svojo privajeno ujedljivost.

DON PEDRO

Prav ravna. Če postavi svojo ljubezen na ogled, je čisto mogoče, da se ji bo rogal, kajti mož je, kot vsi veste, zelo zasmehljivega duha.

CLAUDIO

Človek na mestu je.

DON PEDRO

Ne rečem, vsaj na zunaj je kar čeden.

CLAUDIO

Pred Bogom in po moji misli zelo moder.

DON PEDRO

Nekaj isker je res pokazal, kjer je bilo slutiti duha.

CLAUDIO

In tudi nadvse pogumen.

DON PEDRO

To pa res, kot Hektor. Vsekakor lahko rečete, da zna modro voditi spore, saj se jim bodisi zelo razsodno izogne ali pa se jih loti s kar najbolj krščansko bogaboječnostjo.

LEONATO

Če je bogaboječ, si mora seveda prizadevati za mir. A če prelomi mir, se mora pač lotiti prepira s strahom in trepetaje.

DON PEDRO

Tako bo tudi ravnal, kajti mož se vsekakor boji Boga, čeprav se po kakšnih neprimernih šalah, ki si jih privošči, morda ne zdi. Vsekakor mi je žal za vašo nečakinjo. Poiščemo Benedikta in mu povemo za njeno ljubezen?

CLAUDIO

Ne, gospod, nikar mu ne povejte, ona sama mora s preudarkom to prinesiti na plan.

LEONATO

Nemogoče. Preudarek gor ali dol, ne more prinesiti, ker ne more prenesti.

DON PEDRO

Sicer pa izvemo od vaše hčere, kako bo. Naj se ta čas vse skupaj malo pohladi. Rad imam Benedikta in želel bi si, da bi se s primerno skromnostjo pogledal v ogledalu in ugotovil, kako nevreden je takšne odlične soproge.

LEONATO

Pridete, gospod? Večerja je pripravljena.

LEONATO, DON PEDRO in CLAUDIO odhajajo.

CLAUDIO *vstran*

Če se po temle ne ogreje zanjo, ne bom nikoli več zaupal svojim predvidevanjem.

DON PEDRO *vstran*

Naj se ista mreža razpne tudi zanjo, to mora pa opraviti vaša hči s svojo damsko družčino. Prava šala bo, ko bosta oba imela vsak svoje mnenje, in to zmotno, o nori zaljubljenosti drugega. Rad bi videl ta prizor. To nemo igro. Pošljimo jo, naj ga pokliče k večerji.

DON PEDRO, LEONATO in CLAUDIO odidejo.

BENEDIKT *stopi naprej*

Ne more biti potegavščina. Pogovor je tekel resno, Hero jim je povedala po resnici; zdi se, da se jim Beatrice smili, ko je tako zelo v oblasti svojih čustev. Ljubi me? Ljubezen mora biti vendar poplačana in vrnjena! Hudo me grajajo. Govorijo, da se bom šopiril, če slišim, da mi ona izjavlja ljubezen; pa tudi, da bo ona raje umrla, kot pokazala svoja čustva. Resnica je taka, da se nikoli nisem nameraval poročiti, zato ni prav, da me imajo za ošabneža: blagor jim, ki slišijo grajo na svoj rovaš in se lahko popravijo. Govorijo, da je lepa – to drži, lahko potrdim; in krepostna – res je, ne morem tajiti; in pametna, razen kar zadeva ljubezen do mene; bogme, to ni kakšno posebno potrdilo njene modrosti, niti ni dokaz norosti, če se grozno zaljubim vanjo. Mogoče sem obudil kakšne stare šale in preostanke duhovitosti na svoj rovaš, ker sem tako dolgo grmel proti poroki: vendar, se mar nagnjenja ne spreminjajo? Človek ima v mladosti rad kakšno jedačo, v starosti pa je ne prenese. Naj misli in domislice in premislice in ti možganski papirnati svaljki ženejo človeka stran od toka njegovih razpoloženj? Ne, svet mora biti obljuden. Ko sem rekel, da bom umrl samski, pač nisem mislil, da bi lahko živel dovolj dolgo, da se poročim. Beatrice prihaja. Kar je res, je res, lepa je! In v resnici zapažam na njej neka znamenja ljubezni.

Vstopi BEATRICE.

BEATRICE

Proti svoji volji sem bila poslana, da vas pokličem na večerjo.

BENEDIKT

Lepa Beatrice, hvala vam za muko.

BEATRICE

Nič več muke mi ni bilo treba, da sem si prislužila to zahvalo, kot je je bilo treba vam, da ste jo izrekli. Če bi se morala mučiti, ne bi prišla.

BENEDIKT

Torej vam je bilo naročilo v veselje?

BEATRICE

Pač, kolikor ga dobite s konice noža, če zakoljete kavko. Nimate apetita, signor. Zbogom.

Odide.

BENEDIKT

Ha! »Proti svoji volji sem bila poslana, da vas pokličem na večerjo.« To je dvoumno. »Nič več muke mi ni bilo treba, da sem si prislužila to zahvalo, kot je je bilo treba vam, da ste jo izrekli.« Kot bi rekla, »Vsaka muka, ki si jo naložim za vas, je lahka kot zahvala.« Če se mi ne zasmili, sem podlež; če je ne ljubim, sem Jud. Moram si dobiti njeno podobo.

Odide.

TRETJE DEJANJE

PRVI PRIZOR

Vstopijo HERO in njeni družabniki, MARGARETA in URŠULA.

HERO

V sprejemnico pohiti, draga Margareta,
sestrična Beatrice se tam pogovarja
s knezom in Claudiem. Pošepni ji na uho,
da se sprehajava po vrtu z Uršulo
in se ne meniva o drugem kot o njej.
Reci ji, da si naju slišala, in prosi jo,
naj se ukrade v senčno uto,
kamor kovačniki, na soncu razcveteni,
ne dajo mu vstopiti: kakor ljubljenci,
ki knezi jih razvadijo, svoj napuh
usmerijo proti moči, ki jih je zredila.
Tam naj se skrije in bo slišala,
kar bova govorili. To nalogo imaš,
opravi dobro; zdaj pa naju pusti sami.

MARGARETA

Takoj bo tam, to vama zagotavljam.

Odide.

HERO

Zdaj pa tako: ko pride Beatrice,
bova hodili medve gor in dol po gaju;
najin pogovor bo samo o Benediktu.
Ko ga omenim, ga takoj pohvali
bolj, kakor si je kdaj zaslužil.
Jaz ti bom pravila, kako bolan
je od ljubezni do nje, Beatrice. Iz te snovi
je narejena drobcena Kupidova puščica,
ki rani z govorico samo.

BEATRICE vstopi v uto.

Zdaj začni;
poglej jo, kakor priba teče tik
nad tlemi, da bi slišala najin pogovor.

URŠULA

Najboljši ribolov je ta, ko vidiš ribo,
kako z zlato plavutjo reže tok srebra
in željno šavsne po varljivi vabi.
Tako zdaj me lovimo Beatrice,
ki je zakrita v gosti mreži ovijalk.
Ne bojte se za moj del dialoga.

HERO

Stopiva bliže, da njeno uho ujame
vso sladko vabo, ki sva jo nastavili.

Se bližata uti.

Res, Uršula, preveč je zaničljiva.
Njen duh je divji in nezaupljiv;
kakor sokolica neudomačena je.

URŠULA

Pa ste prepričani, da Benedikt
tako docela ljubi Beatrice?

HERO

Knez pravi in moj novi zaročenec tudi.

URŠULA

In sta vam rekla, da ji to povejete?

HERO

Spodbujala sta me, naj jo seznanim s tem,
a jaz sem ju pregovorila: če imata Benedikta
rada, naj mu privoščita, da se spoprime sam
s svojimi čustvi, ona pa o tem ne ve ničesar.

URŠULA

Zakaj pa ste storili to? Si ta gospod
mar ne zasluži tako srečne postelje,
kot Beatrice bo kdaj legla nanjo?

HERO

O bog ljubezni! Vem, da si zasluži,
kolikor more biti možu dano: a Narava
nikoli srca ženske ni oblikovala iz snovi
tako ponosne, kot je Beatricino.

Prezir, posmeh jezdit a iskro v nje očeh,
zaničevaje vse, kar vidita, njen duh
sodi sebe tako visoko, da se ji vsaka
drugačna snov zdi šibka. Ne zna ljubiti,
podobe si zamisliti, še pojma čustvovanja ne,
tako je samoljubna.

URŠULA

Drži, enako mislim tudi jaz;
gotovo ne bi bilo dobro, ko bi vedela,
da on jo ljubi; bržčas bi se rogala.

HERO

Resnico govoriš. Ni še bilo moža,
kakor je bil že moder, plemenit, mlad, čeden,
da ga ni v spako prebesedila. Če je svetle polti,
priseže, da bi moral biti njena sestra;
če temen, je Naravi padla packa na papir
pri slikanju šaljevih slik; če je visok,
je kopje brez konice; nizek, ahat slabo brušen;
če je zgovoren, vetrni petelin; a molčoč je
kamen, ki še potres ga ne premakne.
Obrne vsakega s krivo stranjo navzven;
nikdar nikomur ne prisodi in prizna vrline,
kot bi mu šlo pošteno in po zaslugi.

URŠULA

Res, res, tako dajati koga v nič ni prav.

HERO

Ne, to čudaštvo in zavračanje vseh šeg
ne more biti hvalevredno: toda kdo
si ji to drzne reči? Če spregovorim,
se mi bo rogala na vse pretege, me utopila
v posmehovanju, zadušila s šalami!
Zato naj Benedikt, kot skrivno tleči ogenj,
v vzdihih izkoprni in se navznoter zgrize.
Boljša je taka smrt, kakor pa od poroga;
tisto je, kot da te je konec od žgečkanja!

URŠULA

Vseeno ji povejte, boste slišali, kaj vam poreče.

HERO

Ne, raje Benediktu dam nasvet,
naj se bojuje proti svojim čustvom;
izmislim si kake poštene čenče, da umažem
sestrično; človek si ne more misliti, kako
lahko kriva beseda zastrupi naklonjenost.

URŠULA

Ne delajte sestrični te krivice! Ni mogoče,
da je tako docela nerazsodna – saj jo vendar
vsi hvalijo, kako je živega in bistrega duha –
da plemiča odkloni, kakršen je signor Benedikt.

HERO

Edinstven mož v vsej Italiji; izvzemši
seveda mojega dragega Claudia.

URŠULA

Nikar, gospa, se ne jezite name,
če govorim po svoji misli: signor Benedikt
je po postavi, noši, govoru, pogumu
hvaljen vsepovsod po Italiji.

HERO

Res je, sloves, ki ga uživa, je odličen.

URŠULA

Tudi prislužil si ga je z odličnostjo.
Kdaj pa se poročite vi, gospa?

HERO

Četudi jutri! Pridi, greva noter;
pokažem ti nekaj priček, da mi svetuješ,
katera bi bila jutri najboljša.

URŠULA *vstran*

Ujela se je, zagotavljam vam, gospa!

HERO *vstran*

Če ne s puščico, te zadene pa s pastjo:
s Kupidom se mi zdi, da je tako.

HERO in URŠULA odideta.

BEATRICE *stopi v ospredje*

Je res? Besede kar v ušesih mi gorijo!
Obsodba za posmeh ošabni moj?

Ponos, dekliška vzvišenost, adijo!
Nobene slave ne prinašata s seboj.
Ljubi me ti in jaz te bom ljubila,
divje srce ljubeči tvoji roki dala.
Prijaznost moja te bo spodbudila,
da bova z vezjo sveto se zvezala.
To si zaslužiš, pravijo skrivaj, in jaz
verjamem bolj, kakor če rekli bi v obraz.

Odide.

DRUGI PRIZOR

Vstopijo DON PEDRO, CLAUDIO, BENEDIKT in LEONATO.

DON PEDRO

Ostanem samo toliko, da se tvoj zakon sklene, potem odpotujem v Aragonijo.

CLAUDIO

Sam vas pospremim tja, gospod, če mi dovolite.

DON PEDRO

Ne, to bi bil velik madež na lošču novega zakona; kot če pokažeš otroku novo obleko in mu jo prepoveš nositi. Predrznil pa si bom terjati Benediktovo družbo, saj je od temena do peta samo veselje. Dvakrat ali trikrat je Kupidu prerezal tetivo na loku in mali barabin si ne upa streljati nanj. Srce ima zdravo kot zvon in njegov jezik je kembelj; kar mu srce misli, to jezik reče.

BENEDIKT

Prijatelji, nisem, kar sem bil.

LEONATO

Res. Zdiš se mi bolj resen.

CLAUDIO

Upam, da je zaljubljen.

DON PEDRO

Kaj pa še! Ni kaplje krvi v njem, ki bi se je zares dotaknila ljubezen. Če je resen, potem hoče denar.

BENEDIKT
Zob me boli.

DON PEDRO
Izpuli.

BENEDIKT
Obesi!

CLAUDIO
Ne, najprej obesi, potem šele izpuli.

DON PEDRO
Kaj, vzdihovati zaradi zobobola?

LEONATO
Nič drugega ni kot humor ali črviček.

BENEDIKT
Vsakdo zna obvladati tegobo, samo tisti ne, ki jo trpi.

CLAUDIO
Jaz pa le rečem, da je zaljubljen.

DON PEDRO
Znakov ljubezenskega nagnjenja pri njem ni opaziti, razen če gre za nagnjenje do čudnih preoblek: da je denimo danes Nizozemec, jutri Francoz, ali pa nastopa celo v podobi dveh narodov naenkrat, naprimer kot širokohlačni Nemec od pasu navzdol in Španec v ogrinjalu od bokov navzgor. Nagnjenost k tem traparijam, to se morda opazi, nikakor pa ne, da bi bil trapast zaradi kakega nagnjenja, kot bi nas ti rad prepričal.

CLAUDIO
Nobene traparije niso, zaljubljen je v žensko ali pa vsa starodavna znamenja lažejo. Vsako jutro si krtači klobuk, kaj drugega naj to pomeni?

DON PEDRO
Ga je kdo videl pri brivcu?

CLAUDIO
Tisto ne, so pa videli brivčevega pomočnika z njim in nekdanji okras njegovih lic je že napolnil žogico za tenis.

LEONATO
V resnici je brez brade videti mlajši.

DON PEDRO
In s cibetom se drgne. Po tem vonju takoj veš, da ni daleč.

CLAUDIO

Skratka, dragi mladenič je zaljubljen.

DON PEDRO

Najboljši znak je prav melanholija.

CLAUDIO

Kdaj si je drugače pomadal obraz?

DON PEDRO

In se pudral! Po tem vem, da je res, kar se govori o njem.

CLAUDIO

Še bolj po njegovem šaljivem duhu, ki se je zdaj skril v struno lutnje in se pomika samo še gor in dol po prečkah.

DON PEDRO

Brez dvoma, to govori o njem usodno zgodbo. Na kratko in na dolgo, zaljubljen je.

CLAUDIO

Vem tudi, kdo je ona, ki ga ljubi.

DON PEDRO

To bi mogoče lahko tudi jaz uganil: gotovo kakšna, ki ga ne pozna.

CLAUDIO

In njegovih slabosti; in navzlic temu izkoprneva zanj.

DON PEDRO

Pokopana bo z obrazom navzgor.

BENEDIKT

Vendar to ni urok za zobobol. Stari signor, stopite z menoj; naštudiral sem osem ali devet modrih besed, da jih spregovorim z vami; tile kljukci ne smejo slišati.

BENEDIKT in LEONATO odideta.

DON PEDRO

Naj me strela, če mu ne bo povedal za Beatrice.

CLAUDIO

Zdaj sta na istem. Hero in Margareta sta opravili svoje z Beatrice in tako se medveda ne bosta zgrizla, ko se srečata.

Vstopi DON JUAN Pankrt.

DON JUAN

Moj gospod in brat, Bog z vami!

DON PEDRO

In z vami tudi, brat.

DON JUAN

Če vam čas dopušča, bi govoril z vami.

DON PEDRO

Na štiri oči?

DON JUAN

Če izvolite. Ampak grof Claudio sme slišati, saj to, kar bom povedal, zadeva tudi njega.

DON PEDRO

Za kaj pa gre?

DON JUAN *Claudiu*

Vaše gospostvo se namerava jutri poročiti?

DON PEDRO

Saj veste, da se namerava.

DON JUAN

Tega ne bom vedel, ko bo on vedel, kar vem jaz.

CLAUDIO

Če je kakšna zapreka, prosim, da jo razkrijete.

DON JUAN

Vi gotovo mislite, da vas ne maram. Naj se to izkaže kasneje, ko me boste bolje sodili po tem, kar bom zdaj razkril. Kar zadeva mojega brata, mislim, da vas ima v čislih in je dobrosrčno pripomogel k tej poroki – a je bil trud slabo porabljen in prizadevanje napak usmerjeno.

DON PEDRO

Zakaj, kaj pa je narobe?

DON JUAN

Prišel sem z namenom, da vam povem; in da ne zavlačujem – saj je bilo govorjenja že preveč – dama je nezvesta.

CLAUDIO

Hero?

DON JUAN

Natanko ona: Leonatova Hero, vaša Hero, vsakogaršnja Hero.

CLAUDIO

Nezvesta?

DON JUAN

Beseda je predobra, da bi naslikala njeno hudobijo. Lahko bi rekel še kaj hujšega. Kar sami se spomnite gršega vzdevka in jaz ji ga pridam. Ne čakajte novih dokazov, temveč pojdite z mano nocoj in boste videli, kaj se godi na oknu njene spalnice, in to celo na predvečer poročnega dneva. Če jo boste potem še ljubili, se jutri le poročite z njo; a za vašo čast bo boljše, če si premislite.

CLAUDIO

Je to mogoče?

DON PEDRO

Niti pomisliti nočem.

DON JUAN

Če si ne upate verjeti temu, kar vidite, potem ne priznajte tega, kar veste. Če greste z mano, vam pokažem dovolj; in ko boste videli več in slišali več, ravnajte temu ustrezno.

CLAUDIO

Če nocoj najdem razlog, da se ne poročim z njo, jo jutri vpricho vsega občestva pahnem v sramoto.

DON PEDRO

In ker sem jo sam snubil v tvojem imenu, se ti pri tem pridružim.

DON JUAN

Ne bom več slabo govoril o nji, dokler nista vidva moji priči. Do polnoči nikomur besede; potem pa naj se stvar izkaže.

DON PEDRO

O nesrečno zasukan dan!

CLAUDIO

O nesreča čudno preteča!

DON JUAN

O kuga pravi čas preprečena! Tako porečete, ko boste videli, kar sledi.

Odidejo.

TRETJI PRIZOR

Vstopi DRNULJA, z njim njegov kolega ŠIBAV in STRAŽNIKI.

DRNULJA

Ste vi vrli in zvesti možje?

ŠIBAV

So, ker drugače bi jim grozilo večno pozveličanje telesa in duše.

DRNULJA

Ne, to bi bila prelahka kazen zanje, če bi čutili kakšno pretvezo v sebi, ko so bili izbrani za knežjo stražo.

ŠIBAV

Dajte jim navodila, boter Drnulja.

DRNULJA

Najprej, kdo mislite, da je najbolj izumen mož za stražmojstra?

PRVI STRAŽNIK

Hugo Ovsenka, gospod, ali pa Jurij Premòg, ta dva bereta in pišeta.

DRNULJA

Stopi bliže, boter Premog. Bog te je blagoslovil z močnim imenom: biti postaven mož je sreče dar, pisanje in branje pa prideta od narave.

DRUGI STRAŽNIK

In eno kot drugo, stražmojster –

DRNULJA

Imaš, da. Vedel sem, da bo tak tvoj odgovor. No, za videz se zahvali Bogu, zahvali in se z njim ne hvali, a kar zadevlje branje in pisanje, naj se pokažeta, ko ni potrata po taki ničmarnosti. Tukaj menijo, da si najbolj izumen in primeren mož za stražmojstra pri tej nalogi. Naloga pa se nalaga sledeča: zapopadli boste vse vagabundne človeke in vsakemu zapovedli: stoj v imenu kneza!

DRUGI STRAŽNIK

In če ne bo stal?

DRNULJA

Hja, potem se pa ne menite zanj, marvečji ga pustite, naj gre svojo pot, in na mestu lica skličite stražo in skupaj zahvalite Boga, da je šel proč falot.

ŠIBAV

Ker če ne stoji, ko je postan, potem ni knezu podan.

DRNULJA

Tako, in oni se vtikujejo izključevalno v knežje podanke. Na cestah ne boste delali hrupa: kajti da straža blebeče in klepeče, je kar najbolj neprepredljivo in nezadržno.

STRAŽNIK

Raje spat kakor klepetati; vemo, kaj je stražna dolžnost.

DRNULJA

Govoriš kot veteran in spokojen stražnik, kajti spanje zagotovo nikomur ne dela hudega: edino pazite, da vam ne ukradejo buzdovanov in helebard. In oglasili se boste v vseh pivnicah in pozvali tiste, ki so pijani, naj gredo spat.

STRAŽNIK

In če nočejo?

DRNULJA

Hja, potem jih pustite pri miru, dokler se ne streznijo. Če tudi takrat ne dajo boljšega odgovora od sebe, lahko rečete, da niso tisti možje, za kakogaršne ste jih imeli.

STRAŽNIK

Razumem, gospod.

DRNULJA

Če srečate tatu, lahko kot uradna oseba uradno posumite, da ni pošten človek; in za tako sorto ljudi velja, manj se pečate ali mešate z njimi, večje je vaše poštenje.

STRAŽNIK

Če vemo, da je tat, mar za mar ga ne bomo zgrabili?

DRNULJA

Kot uradne osebe ga seveda lahko, vendar menim, kdor se blata dotakne, ta je oblaten. Če vam vseeno pride v roke tat, je najmiroljubneje, da vam sam pokaže, kaj je, tako da se odkrade iz vaše družbe.

ŠIBAV

Vi ste zmeraj veljali za milostljivega moža, kolega.

DRNULJA

Resnica, niti psa ne bi obesil po svoji volji, toliko manj človeka, ki ima kaj poštenja v sebi.

ŠIBAV

Če ponoči slišite jokavo dete, morate poklicati pestunjo in jo pozvati, naj ga umiri.

STRAŽNIK

Kaj pa, če pestunja spi in nas ne sliši?

DRNULJA

Potem potihno odidite in pustite detetu, naj jo prebudi z jokom, kajti ovca, ki ne sliši blejajočega jagnjeta, se nikdar ne bo odzvala teletu po njegovem beketu.

ŠIBAV

Čista resnica.

DRNULJA

S tem se navodila končajo. Ti, mojster, boš poročal knezu osebno. Če ponoči srečaš kneza, ga lahko ustaviš.

ŠIBAV

Ne, pri gospe, tega pa mislim, da ne morem.

DRNULJA

Pet šilingov proti enemu stavim, vsakdo, ki pozna statute, ga lahko ustavi: kajpada zgolj, če je knez voljan, kajti seveda straža ne sme človeka žaliti, in ustaviti človeka proti volji je žalitev.

ŠIBAV

Pri gospe, mislim, da je natanko tako.

DRNULJA

Ha, ha! – Torej, mojstri, lahko noč. Če se primeri kakšna težavnostna reč, pokličite mene. Držite se razsojenosti svojih sodrugov in lastne, in lahko noč. Pridi, boter.

DRUGI STRAŽNIK

Torej, mojstri, slišali smo navodila: gremo zdaj sedet sem na cerkveno klop do dveh, potem pa vsi spat.

DRNULJA

Samo še besedo, botri poštenjaki. Prosim, da popazite na dveri signora Leonata, kajti jutri je tam svatba in nocoj bo dosti vrveža. Adieu! Ne pozabite: straža se nikogar ne ustraži!

DRNULJA in ŠIBAV odideta.

Vstopita BORACHO in KONRAD.

BORACHO

Kako smo, Konrad!

DRUGI STRAŽNIK *vstran*

Tiho! Pri miru bodi.

BORACHO

Konrad, slišiš!

KONRAD

Tukaj sem, človek božji, ob tvoji rami.

BORACHO

Viš ga, me je ščemela rama, pa sem mislil, da je kakšna mrgolazen.

KONRAD

Tole dobiš povrnjeno. Zdaj pa naprej s tvojo zgodbo.

BORACHO

Postavi se k meni pod nadstrešek, ker dežuje, in potem ti kot pravi pijanec povem prav vse.

DRUGI STRAŽNIK *vstran*

Neka zarota je to. Samo mirno.

BORACHO

Torej vedi, da sem zaslužil tisoč dukatov, Don Juan mi jih je dal.

KONRAD

Je mogoče, da kakšna barabija toliko stane?

BORACHO

Kvečjemu se vprašaj, ali je mogoče, da je kakšna barabija tako bogata. Kajti ko bogate barabe potrebujejo revne barabe, jim te lahko zaračunajo kakršnokoli ceno.

KONRAD

To me čudi.

BORACHO

Pomeni, da si nekonfirmiran. Saj veš, da telovnik ali klobuk ali plašč ne naredijo človeka.

KONRAD

Ja, to je oprava.

BORACHO

Moda, sem mislil.

KONRAD

Moda, seveda. Moda je moda.

BORACHO

Ph, ravno tako lahko rečem, da je norec norec. Ampak a ne vidiš, kakšen prežgan tat je ta moda?

DRUGI STRAŽNIK *vstran*

Tega prežganca poznam. Sedem let je kradel okoli. Gor in dol hodi kot gospod. Vem, kako mu je ime.

BORACHO

Si tudi ti nekoga slišal?

KONRAD

Ne, to je bil vetrni petelin.

BORACHO

Ne vidiš, pravim, kakšen prežgan tat je ta moda, kako se ti smuka med vsemi napihnjenci med štirinajst in petintrideset in včasih napravi iz njih faraonove vojščake na obledelih podobah, včasih svečenike boga Bela v starih cerkvenih oknih, včasih obritega Herkula na zamazani moljavi tapiseriji, kjer je njegova mošnja tako debela kot njegova gorjača?

KONRAD

To mi je vse jasno in razumem, da moda ponosi več oprave kakor človek. Ampak ali ni tudi tebe morda moda zavrtela tako, da mi razpredaš o njej in si pozabil na svojo zgodbo?

BORACHO

Nikakor, ne eno ne drugo. A vedi, da sem nocoj snubil Margareto, spremljevalko gospodične Hero, s Herinim imenom. Skloni se ona k meni skozi okno svoje, hočem reči Herine spalnice, in mi vošči tisočkrat lahko noč – ne, slabo pripovedujem, moral bi ti najprej povedati, kako so knez, Claudio in moj gospodar, Don Juan, ki ju je nagovoril in pregovoril in postavil tja in jima zlezal pod kožo, od daleč iz vrta opazovali to zaljubljeno poslavljanje.

KONRAD

In mislili, da je Margareta Hero?

BORACHO

Dva od njih že, knez in Claudio, a moj zlodjevski gospodar je vedel, da je Margareta; in nekaj zaradi njegovih priseg, ki so ju najprej prepričale, nekaj zaradi temne noči, ki ju je prevarala, največ pa zaradi moje podlosti, ki je potrdila Don Juanovo kleveto, je Claudio odšel besen in prisegel, da pride drugo jutro v cerkev na srečanje z njo, kot je bilo dogovorjeno, in jo pred vsem občestvom osramoti s tem, kar je videl ponoči, in jo pošlje domov brez moža.

DRUGI STRAŽNIK

V imenu kneza, stoj!

PRVI STRAŽNIK

Poklič! stražmojstra; tu se je pridobil najnevarnejši zgled razuzdanosti, kar jih je bilo kdaj zabeleženih v kraljestvu.

DRUGI STRAŽNIK

Eden od njiju je tisti prežganec. Poznam ga; ima lokno na ušesu.

KONRAD

Mojstri, mojstri –

PRVI STRAŽNIK

Prežganec je naš, to je kot pribito.

KONRAD

Mojstri –

DRUGI STRAŽNIK

Nič ne govori, ubogano je, da greš z nami.

BORACHO

Kaže, da sva postala cenjena komoditeta teh možakov oziroma njihovih rapirjev ali papirjev.

KONRAD

Ali helebard. Tako se zdi in vidi. – Če je ubogano, potem je treba ubogati.

Odidejo.

ČETRTI PRIZOR

Vstopijo HERO, MARGARETA in URŠULA.

HERO

Uršula, bodi tako dobra, zbudi mojo sestrično in ji reci, naj vstane.

URŠULA

Bom, gospodična.

HERO

In reci ji, naj pride sem.

URŠULA

Prav.

Odide.

MARGARETA

Če sem odkrita, oni drugi ovratnik je bil boljši.

HERO

Ne; prosim, Margareta, tega bom imela.

MARGARETA

Prisežem, da je slabši, in vaša sestrična bo gotovo istih misli.

HERO

Moja sestrična je zmešana in ti tudi. Tega bom nosila in nobenega drugega.

MARGARETA

Nova pričeska mi je pa zelo všeč, samo če bi bili lasje za spoznanje bolj rjavi; in vaša obleka je izvrstno krojena, res. Videla sem obleko vojvodinje Milanske, ki jo tako hvalijo –

HERO

O, menda je čezvse krasna.

MARGARETA

Navadna jutranja halja v primeri z vašo. Res, zlato tkanje pa izrezi pa prepletena s srebrom in z vdelanimi biseri, pa dolgi rokavi pa odprti nadrokavi; pa spodnje krilo obrobjeno z modrikastim brokatom; ampak če hočem res fino, privlačno, elegantno, izbrano nošo, potem je vaša obleka desetkrat boljša.

HERO

Bog mi nakloni milost, da jo bom nosila, kajti srce mi je strašno težko.

MARGARETA

Še težje bo, ko bo moški na njem.

HERO

Fuj, da te ni sram!

MARGARETA

Česa neki? Ker govorim častivredne stvari? Ni poroka še za berača častivredna? Ni vaš gospod častivreden človek, s poroko ali brez? Najbrž ste hoteli, da bi rekla, »brez zamere, mož«. Seveda je vsaka beseda grda, če je grdo mišljena; ampak jaz nočem nikogar žaliti. Je kaj slabega, če rečem, »z možem bo še težje«? Rekla bi, da nič, in naj bo pravi mož in prava žena, ker drugače je lahko in ne težko: vprašajte gospodično Beatrice, ravno je prišla.

Vstopi BEATRICE.

HERO

Dobro jutro, sestrična.

BEATRICE

Dobro jutro, ljuba Hero.

HERO

Kaj pa je? Kot da mi poješ nekak turoben napev?

BEATRICE

Drugega več nobenega ne znam, se mi zdi.

MARGARETA

Vzemite tistega: »Ljubim, ljubiš«. Čisto preprost je. Vi pojte, jaz bom plesala.

BEATRICE

Ti kar, »ljubim, ljubiš«, pa pete v zrak, in hop, kdor je nared za ježo!

MARGARETA

Nezakonska izmišljija! S peto jo brcnem proč.

BEATRICE

Skoraj pet je že, sestrična. Moraš se napraviti. Oh, kako nič dobro mi ni, nekaj me daje!

MARGARETA

Menda ne tista pesmica?

BEATRICE

Kakšna pesmica?

MARGARETA

No, če se vi niste poturčili, potem niti Severnica ni več tam, kjer mora biti.

BEATRICE

Kaj neki ta trapa govoriči, se sprašujem?

MARGARETA

Jaz nič: ampak Bog pošlji vsakomur, kar si želi v srcu.

HERO

Te rokavice, ki mi jih je grof poslal: izvrsten parfum.

BEATRICE

Nič ne voham, sestrična, čisto sem zamašena.

MARGARETA

Devica pa zamašena! To pa je prehlad!

BEATRICE

O Bog, pomagaj mi! Od kdaj si tako polna vseh duhovitosti?

MARGARETA

Odkar ste jih vi opustili. Niso dobre moje šale?

BEATRICE

Mogoče so malo premalo opazne. Moraš si jih obesiti na klobuk. Bog, kako mi je slabo.

MARGARETA

Neka rastlina je, imenuje se *carduus benedictus*, to si je treba položiti na srce, edino to pomaga pri taki slabosti.

HERO

Zbodla si jo s tem osatom.

BEATRICE

Benediktus! Kakšen benediktus? Naj bi bil v tem nekakšen skrit pomen?

MARGARETA

Skrit pomen? Nič skritega, bognedaj, čisto navaden božji osat. Vi mogoče mislite, da jaz mislim, da ste vi zaljubljeni. Ne, pri naši Gospe, nisem tako nora, da bi mislila vse, kar se mi ljubi, niti se mi ne ljubi misliti vsega, kar morem; in pravzaprav niti ne morem, pa četudi bi misleč izgnala iz srca misel, da ste zaljubljeni ali da boste zaljubljeni ali da morete biti

zaljubljeni. Bil pa je res Benedikt drugi takšen in zdaj je postal takšen kot drugi: prisegal je, da se nikdar ne poroči, in vendar zdaj svojemu srcu navkljub žveči zarečeno štruco brez godrnjanja. Kako bi se vi mogli spreobrniti, ne vem, a zdi se mi, da že gledate s takimi očmi kot druge ženske.

BEATRICE

Dobro galopira tvoj jezik, pazi, da se ne spotakne.

MARGARETA

Ne bo se, tudi skočiti zna.

Vstopi URŠULA.

URŠULA

Pohiteti morate, gospodična. Knez, grof, signor Benedikt, Don Juan, vsa mestna gospoda prihajajo, da vas odpeljejo v cerkev.

HERO

Pomagajte mi, da se napravim, ljube moje, sestrična, Margareta, Uršula.

Odidejo.

PETI PRIZOR

Vstopijo LEONATO, stražmojster DRNULJA in namestnik ŠIBAV.

LEONATO

Kaj želite od mene, častiti boter?

DRNULJA

Gospod, rad bi vam zahupal neko zadevo, ki se vam od blizu zadeva.

LEONATO

Na kratko, prosim, saj vidite, da imam veliko opravkov.

DRNULJA

Imate jih, gospod, to drži.

ŠIBAV

Res je, imate jih, gospod.

LEONATO

In za kaj gre, prijatelja?

DRNULJA

Mojster Šibav ve nekaj povedati okrog zadevne zadeve. Star mož, gospod, in njegov duh ni tako otopel, kot bi osebno voščil, da bi bil, ampak res pa gladek kot koža sredi med obrvema.

ŠIBAV

Da, po zaslužnosti gospoda Boga sem pošten kot le kdo živ, ki je star človek in ni kaj bolj pošten od mene.

DRNULJA

Comparationa sunt odorosa. Palabras, boter Šibav.

LEONATO

Botra, dolgočasna sta oba.

DRNULJA

Vaše gospostvo izvoli tako reči, vendar sva uboga vojvodova stražnika. A po resnici, kar se meni dotiče in zadeva, če bi bil dolgočasten kot kralj, bi imel v srcu željo, da je moje vse na voljo vaši visokosti.

LEONATO

Vse svoje dolgočasje bi dal meni?

DRNULJA

Da, pa da je tisoč funtov vredno več, kakor je vredno, kajti slišim o vaši visokosti takšno sklicevanje v mestu, kakor le o kom, in dasiravno sem človek ubožec, to slišati me radosti.

ŠIBAV

Mene tudi.

LEONATO

Mene bi pa radostilo slišati, kaj mi imata povedati.

ŠIBAV

Da, gospod, naša nočna straža je poleg navzočnosti vaše visokosti zajela nekaj takih klateških falotov, kot je le kateri v Mesini.

DRNULJA

Možakar kot se šika, gospod. Govoril bo, kakor se reče, ko venijo lica, zacveti medica, pravzaprav sem hotel reči, »Ko pridejo leta, se pamet obleta.« Bog nam pomagaj, živi bili pa vidili! – Dobro povedano, boter Šibav. – No ja, Bog je božji možak, in če dva jezditja konja, potem je tako, da je eden spredaj, drugi pa zadaj. Poštenjak, duša od človeka, gospod, pri moji veri, če je kdaj kakšen jedel kruh, ampak Bog je Bog in človek človek in vsi ljudje niso enaki, Bog pomagaj, dobri moj boter!

LEONATO

Res, vaš boter hudo zaostaja za vami.

DRNULJA

Božji darovi.

LEONATO

Moram vaju zapustiti.

DRNULJA

Samo besedo, gospod. Naša straža, gospod, je res zajela dve nezanosljivi osebnosti in želeli bi, da sta zjutraj izprašena pred vašo visostjo.

LEONATO

Sami ju zaslišite in zapišite in prinesite meni. Zdaj se mi zelo mudi, kot nemara vidite.

DRNULJA

To bo suficitno.

Vstopi sel.

LEONATO

Popijta kozarec vina, preden gresta. Zbogom!

SEL

Gospod, čakajo vas, da izročite svojo hčer njenemu možu.

LEONATO

Že grem.

Odide s slom.

DRNULJA

Pojdi, dobri moj prijatelj, in poišči Frančiška Premoga, reci mu, naj prinese svoje pero in tintni rog v ječo. Zdaj bo na sporedu preizpraševanje dveh patronov oziroma prežgancev.

ŠIBAV

Morava modro.

DRNULJA

Vsak delec duha bo poleg in zraven, zagotavljam ti. Tole, vidiš, ti izcedi resnicoljubnost iz njega. Samo najdi učenega spisatelja, ki spravi na papir najino preizpraševanje konceptov, in se vidiva v arestu.

Odideta.

ČETRTO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Vstopijo knez DON PEDRO, DON JUAN Pankrt, LEONATO, FRATER FRANČIŠEK, CLAUDIO, BENEDIKT, HERO in BEATRICE ter spremljevalci.

LEONATO

Bodite kratki, frater Frančišek: samo preprost poročni obred, kasneje jima že poveste vse njune posebne dolžnosti.

FRATER

Ste prišli semkaj, gospod, da bi poročili to damo?

CLAUDIO

Ne.

LEONATO

Da bi se poročil z njo, frater: poročili ju boste vi.

FRATER

Gospodična, ste prišli semkaj, da bi se poročili s tem grofom?

HERO

Sem.

FRATER

Če kdo od vaju ve kako oviro, zaradi katere se ne bi smela zvezati, vama polagam na dušo, da jo povesta.

CLAUDIO

Vi veste kakšno, Hero?

HERO

Nobene, gospod.

FRATER

Veste vi kakšno, grof?

LEONATO

Jaz si upam odgovoriti zanj: nobene.

CLAUDIO

Kaj vse si ljudje upajo! In kaj vse zmorejo! Kaj vse ljudje vsak dan počno, pa tega ne vedo!

BENEDIKT

O, o, o, kaj neki je zdaj to? Mogoče pa še kaj na a: ha, ha, ha!

CLAUDIO

Frater, stopi vkraj. Oče, dovolite:
hočete s prosto dušo brez prisile
dati mi to dekle, hčer svojo?

LEONATO

Prosto, sin, kakor jo je Bog dal meni.

CLAUDIO

In kaj vam morem dati v zameno, da
bo vredno tega dragocenega daru?

DON PEDRO

Ničesar ne, edino če bi vrnil njo.

CLAUDIO

Žlahtne hvaležnosti me učite, dragi knez.
Tu, Leonato, kar vzemite jo nazaj.
Ne dajajte prijatelju te gnile pomaranče.
Zgolj videz je in lažno znamenje časti.
Kako deviško je zardela, vidite!
S kakšno samozavestjo hlinjene resnice
zakriva se zvijačni greh!
Ni mar ta kri iskren dokaz
preproste čednosti? Ne bi prisegli,
videč jo, da resnično je devica,
po teh zunanjih igrah? Vendar ni:
pozna pohote gorko posteljo: rdečica
ne kaže sramežljivosti, kaže krivdo.

LEONATO

Kako to mislite, gospod?

CLAUDIO

Poročil se ne bom, ne bom prepletel
svoje duše z izpričano razvratnico.

LEONATO

Gospod, če ste za svojo preizkušnjo
obšli zadržke njenih mladih let,
premagali njeno devištvo –

CLAUDIO

Vem, kaj mi govorite: če sem jo spoznal,
me je vendar objela kot moža
in s tem omilila storjeni greh.

Ne, Leonato.

Nikdar je nisem skušal, še z grobo besedo ne,
temveč ji kazal, kakor sestri brat,
iskrenost sramežljivo in ljubezen lepo.

HERO

Jaz se vam nisem zdela takšna?

CLAUDIO

Dovolj je tvoje hlimbe! Pisal bom o tem.
Zdiš se kakor Diana, luna bela,
čista kot brst, preden vzcveti;
A v svoji krvi si nezmerna bolj
kot Venera ali živali prenažrte,
besneče v divji čutnosti.

HERO

Je moj gospod bolan, da je v toliki zmoti?

LEONATO

Zakaj vi nič ne rečete, knez?

DON PEDRO

Kaj naj rečem?

Osramočen sem tudi sam, ki sem se trudil
zvezati dobrega prijatelja z navadno lajdro.

LEONATO

Je vse to res rečeno ali se mi sanja?

DON JUAN

Rečeno je, gospod, in je resnično.

BENEDIKT

To pa ni podobno svatbi.

HERO

Resnično! O Bog!

CLAUDIO

Sem tukaj, Leonato?

Je tisto knez? Je tisto knezov brat?
Je Herin ta obraz? So naše oči res naše?

LEONATO

Vse je tako, a kaj naj s tem?

CLAUDIO

Samo vprašanje naj zastavim vaši hčeri,
vi pa z naravno in očetovsko močjo
ji zapovejte, naj odgovori resnico.

LEONATO

Stori tako, kot si resnično moj otrok.

HERO

O Bog, brani me ti, ko sem tako oblegana!
Kakšen katekizem je vendar to?

CLAUDIO

Odgovorite zvesto svojemu imenu.

HERO

Ni Hero to ime? Kdo ga lahko umaže
s katerimkoli upravičenim očitkom?

CLAUDIO

Hero, ona sama!

Hero sama lahko umaže Herino krepost.
Kdo je bil ta, ki se je pogovarjal s tabo
med dvanajsto in eno skozi okno sobe?
Pa odgovori zdaj, če si devica.

HERO

Gospod, z nikomer nisem takrat govorila.

DON PEDRO

Če je tako, nisi devica. Leonato,
žal mi je, vendar moraš slišati: pri moji časti,
jaz sam, moj brat in ta žalostni grof
smo videli in slišali ob tisti uri
njo in ničvredneža pri oknu njene sobe,
ki je, odkritosrčni podlež, izpričeval,
da sta imela prej že tisoč takih
nizkotnih srečanj.

DON JUAN

Fuj, fuj, ne imenujmo teh stvari,
ne govorimo o njih nikoli!
Ni dovolj čednosti v jeziku, da bi mogli jih
izreči brez žalitve. Torej, lepotica,
žal mi je, da si toliko grešila.

CLAUDIO

O Hero, kakšna Hero bi bila,
da si pol svojih čarov obložila
okoli svojih misli in presoj srca!
Zbogom zdaj, ti najlepša in najbolj umazana.
Zbogom, ti čista nezvestoba in nezvesta čistost.
Zate zaprem vse ljubeznive dveri.
Na mojih vekah obvisi sumničavost,
da se vsaka lepota spremeni v zle misli
in milostna ne bo nikoli več.

LEONATO

Nima noben nož tu konice zame?

Hero omedli.

BEATRICE

Kako, sestrična? Omedlelaš zdaj?

DON JUAN

Odidimo. Ko pride taka stvar na svetlo, se
duhovi zameglijo.

DON PEDRO, DON JUAN in CLAUDIO odidejo.

BENEDIKT

Kako je z gospodično?

BEATRICE

Mislím, da je mrtva. Stric, pomagaj!
Hero! Hero! Frater! Signor Benedikt!

LEONATO

Usoda, ne umakni svoje težke roke!
Smrt je najlepši zastor za sramoto,
kar ji ga moremo želeti.

BEATRICE

Hero! Sestrična!

FRATER

Že dobro, gospodična.

LEONATO

Gor gledaš?

FRATER

Zakaj pa ne bi smela?

LEONATO

Zakaj? Mar ji ne kliče vsaka stvar na zemlji:
sram te bodi? Lahko zdaj tu zanika
zgodbo, ki ji je vtisnjena v kri?
Nikar ne živi, Hero, ne odpri oči;
ko ne bi mislil, da umreš takoj,
saj je tvoj duh močnejši od sramote,
kakor očitkov zadnja straža sam
napadel bi tvoje življenje. Žaloval sem,
da imam le eno dete? Skopo Naravo grajal?
Eno preveč zaradi tebe, o! Čemu sploh kakšno?
Čemu si kdaj bila ljuba mojim očem?
Čemu nisem pobral z roko usmiljeno
raje beraškega plodu na svojih dverih?
In da je ta umazal svojo čast, mogel
bi reči: »Nič ni mojega na njem;
sramota se je porodila iz neznanih ledij!«
A moja, ki sem ljubil jo, hvalil, nanjo
ponosen bil – moja tako, da nisem
bil niti sebi sam več svoj,
prav ona, ona, ona: padla
v jamo črnilnico, ki ima široko morje
premalo kapelj, da bi jo umilo,
soli premalo, da popravi
njeno gnusno pokvarjeno meso!

BENEDIKT

Gospod, nikar prenašlo.

Vse to se mi dozdeva nekam čudno,
ne vem prav, kaj naj bi si mislil.

BEATRICE

Na mojo dušo, obtožbe so lažnive!

BENEDIKT

Sinoči ste spali pri njej?

BEATRICE

Nisem, sinoči ne, četudi sem bila
doslej vse leto njena posteljna družica.

LEONATO

Potrjeno, potrjeno! Zdaj trdno stoji tisto,
kar je bilo podprto prej s tankimi rebri.
Da lažeta dva kneza, Claudio da laže,
ki jo je ljubil tolikanj, da govoreč
o umazani podobi jo je s solzami zalival?
Proč od nje, proč, naj umre!

FRATER

Poslušajte me malo.
Doslej sem bil edini tiho, pustil,
da gre fortuna svojo pot naprej
po govorici o dekletu. Vendar sem zaznal
tisoč bežnih rdečic na njenem licu,
tisoč valov nedolžne sramežljivosti,
ki z angelsko belino obledili so rdečico;
v očeh ji je utripal ogenj,
ki bi sežgal zablode knezov spričo
nedolžnosti resnice. Pa recite, da sem nor;
ne verjemite mojemu opažanju ali presoji,
ki z žigom skušnje potrjuje,
kar trdi moja knjiga; letom ne zaupajte,
ugledu, kuti posvečeni,
če to dekle tu ne leži brez krivde,
obremenjena z zlobno zmoto.

LEONATO

To ni mogoče, frater.
Saj vidiš, da vsa milost, kar je je ostalo,
je ta, da pogubljenju ne doda
greha krive prisege; ona ne taji.
Zakaj poskušáš zdaj z izgovori pokriti
to, kar je vidno v vsej goloti?

FRATER

Kdo je ta moški, ki vam ga očitajo?

HERO

To vejo očitalci. Jaz nikogar ne poznam.
Če vem več o kateremkoli živem možu,
kakor dopušča mi deviška sramežljivost,
noben moj greh ne najdi milosti! O oče moj,
dokaži, da se je kak moški pogovarjal z mano
ob neprikladni uri kdaj, ali da sem sinoči
besede izmenjavala s katerimkoli bitjem,
pa me zavrzi in sovraži in do smrti muči!

FRATER

Nekaka čudna zmota je pri knezih.

BENEDIKT

Dvojica njih velja za poštenjaka;
če je njuna modrost tu zavedena s spletko,
se zdi, da kaže to Don Juana Pankrta,
čigar duhovi so nagnjeni k podlosti.

LEONATO

Ne vem. Če govorijo o njej resnico,
raztrgam jo s temi rokami. Če jo klevetajo,
bo najošabnejši od njih dobil plačilo.
Čas ni moje krvi tako izsušil,
ne starost mi domiselnosti snedla,
niti fortuna mi tako sredstev raztresla,
ne moje zlo življenje me oropalo prijateljev,
ki znajo ponuditi, prebujeni v taki stvari,
moč in pomoč, razsodnost in veščino,
da poračunam s krivci, kot je treba.

FRATER

Ustavite se za trenutek,
moja razsodnost naj vas vodi v tej stvari.
Kneza sta tu mrtvo pustila vašo hčer.
Torej jo imejte nekaj časa skrito,
objavite, da je v resnici mrtva.
Vztrajno se držite žalovanja,
dodajte epitafe na družinsko grobnico,
opravite obredje, ki sodi k pokopu.

LEONATO

In potlej? Kakšna bo korist od tega?

FRATER

Če je to izvedeno prav, se spremeni kleveta
nasproti njej v kesanje in že to je dobro;
a si obetam nekaj večjega.

Ona je umrla, kakor moramo ponavljati
ves čas, v hipu, ko je bila obtožena: zato
bo objokovana, vzbujala bo sočutje, vsak
jo bo opravičeval; saj, kot je dobro znano,
to, kar imamo, cenimo premalo,
a ko nam je odvzeto, izgubljeno,
vrednost se čudno večja in pokaže
se dragocenost, ki je nismo videli, dokler
je bilo naše: to se bo zgodilo Claudiu.

Ko sliši, da jo je ubil s svojo besedo,
priplazi se ideja njenega življenja
v sobico njegove domišljije
in vsak njen ljubki živi ud se vrne,
odet v dragocenejša oblačila,
finejših gibov, bolj življenja poln,
v pogled oči njegove duše,
kakor takrat, ko je bila živa zares:
in če ljubezen mu je kdaj gnezdila v jetrih,
začne obžalovati, si želeti, da je ne bi
obtožil, pa čeprav misleč, da upravičeno.

Tako bodi; ne dvomite, da se
skroji dogajanje še bolje,
kot sem popisal po domnevah.
Če bo zgrešen vsak drug cilj,
vendar z domnevo njene smrti
potihne govorica o sramoti:
potem lahko jo skrijete,
kot ranjenemu ugledu pristoji,
v kakšno oddaljeno pobožno bivališče
proč od oči, jezikov, misli in žalitev.

BENEDIKT

Signor Leonato, ubogajte fratrov nasvet.
Četudi veste, da srčno prijateljstvo
me veže na kneza in Claudia,

v tej stvari bom ravnal tako
previdno in skrivaj, kakor bi vaša duša
z lastnim telesom.

LEONATO

V morju gorja plavam,
vsaka nitka more me voditi.

FRATER

Domenjeno; oditi čas sedaj je.
Za boli čudne čudno je zdravilo.
Umri, dekle, da živa spet boš; slavje
morda se je zares le odložilo.

Odidejo vsi razen BENEDIKTA in BEATRICE.

BENEDIKT

Vi ste ves čas jokali, Beatrice?

BEATRICE

Sem in še bom.

BENEDIKT

Jaz tega ne želim.

BEATRICE

Vam tudi ni treba. To počnem po lastni volji.

BENEDIKT

Vsekakor menim, da se je vaši lepi sestrični zgodila krivica.

BEATRICE

O, koliko bi si zaslužil od mene, kdor bi to krivico uravnal!

BENEDIKT

Je kak način, da se pokaže takšno prijateljstvo?

BEATRICE

Zelo preprost način, samo človeka ni takega.

BENEDIKT

Lahko to naredi moški?

BEATRICE

To je opravek za moškega, a ne za vas.

BENEDIKT

Ničesar na svetu ne ljubim tako kot vas. Ni to čudno?

BEATRICE

Tako čudno kot kaj, česar ne poznam. Bilo bi ravno tako mogoče, da bi jaz rekla, da ničesar ne ljubim tako kot vas; vendar mi ne verjemite, čeprav ne lažem. Ničesar ne priznam, ničesar ne tajim. Hudo mi je za sestrično.

BENEDIKT

Pri mojem meču, Beatrice, ti me ljubiš.

BEATRICE

Ne prisegajte, če niste požiralec mečev.

BENEDIKT

Prisegel bom pri njem, da me ljubiš, pojesti pa bom dal besedo njemu, ki trdi, da te ne ljubim.

BEATRICE

Ne boste pojedli svoje besede?

BENEDIKT

Z nobeno omako, ki jo je moč zmešati. Izjavljam, da te ljubim.

BEATRICE

Potem mi Bog odpusti!

BENEDIKT

Kaj pa si zagrešila, ljuba Beatrice?

BEATRICE

Zalotili ste me pravi čas. Ravno sem hotela izjaviti, da vas ljubim.

BENEDIKT

Stori to z vsem srcem.

BEATRICE

Ljubim vas s tolikim delom svojega srca, da ga nič ne ostane za izjavo.

BENEDIKT

Ukaži mi, kaj naj storim zate.

BEATRICE

Ubijte Claudia.

BENEDIKT

Ha! Za ves svet ne.

BEATRICE

Ubili ste mene, ker ste odklonili. Zbogom.

BENEDIKT

Počakaj, ljuba Beatrice.

BEATRICE

Mene več ni, čeprav sem še tu. V vas ni ljubezni. Pustite me, da grem, prosim.

BENEDIKT

Beatrice –

BEATRICE

Ne. Grem.

BENEDIKT

Saj sva vendar prijatelja!

BEATRICE

Lažje je biti prijatelj z mano kot se bojevati proti mojemu sovražniku.

BENEDIKT

Claudio je tvoj sovražnik?

BEATRICE

Mar ni izpričan podlež, kdor je klevetal, zaničeval, onečastil mojo sorodnico? O, da sem jaz moški! Nositi jo v naročju vse do trenutka, ko naj si sežeta v roko – potem pa jo z javno obtožbo, neskrto psovko, surovo mržnjo – o Bog, da sem moški! Sredi trga bi mu iztrgala srce in ga pojedla.

BENEDIKT

Poslušaj me, Beatrice –

BEATRICE

Pogovarjati se z moškim skozi okno, kakšna zgodba, res!

BENEDIKT

Beatrice, a vendarle –

BEATRICE

Ljubi Heri se godi krivica, oklevetana je, uničena.

BENEDIKT

Bea –

BEATRICE

Knezi in grofje! Knežje pričanje vsekakor, krasna zgodba, krasen grof, cukergrof! Samo zaradi njega da sem moški! Ali da imam prijatelja, ki bi bil moški zaradi mene! Ampak možatost se je razlezla v poklončke, pogum

v dobrikanje, možje nosijo čipkast ovratnik okoli jezika. Zdaj je hraber kot Herkul, kdor izusti laž in jo potrdi s prisego. S samo željo ne morem postati moški; torej bom umrla ženska s samo žalostjo.

BENEDIKT

Počakaj, Beatrice. Pri tej roki, ljubim te.

BEATRICE

Na kak drug način jo uporabite za mojo ljubezen, kakor da z njo prisegate.

BENEDIKT

V srcu misliš, da je grof Claudio storil krivico Heri?

BEATRICE

Tako gotovo, kot imam misel in imam srce.

BENEDIKT

Dovolj, sprejemem zavezo, izzval ga bom. Poljubljam vam roko, grem. Ta roka poskrbi, da bo Claudio drago plačal, kar je storil. Čakajte novic in mislite name. Potolažite svojo sestrično. Moram govoriti, da je mrtva. Zbogom.

Odideta.

DRUGI PRIZOR

Vstopijo stražnika DRNULJA in ŠIBAV, MEŽNAR kot mestni pisar (v haljah), zastražena KONRAD in BORACHO.

DRNULJA

Je vsa kupščina prikazana na kupu?

ŠIBAV

Stol in blazino za pisarja.

MEŽNAR

Kateri so počinitelji?

DRNULJA

To sva jaz tu in moj kolega.

ŠIBAV

Kajpa, to se ve, midva sva komisirana za slišanje.

MEŽNAR

Ampak kdo sta storilca, ki ju je treba zaslišati? Naj stopita pred stražmojstra.

DRNULJA

Tako, ja, naj stopita predme. Kako se imenujete, prijatelj?

BORACHO

Boracho.

DRNULJA

Prosim, pišite: Boracho. Vi, kompanjon?

KONRAD

Jaz sem plemič, prosim. Moje ime je Konrad.

DRNULJA

Pišite: kompanjon Konrad Plemeniti. Ali sta boguboječa, gospoda?

BORACHO, KONRAD

Sva, gospod; upava, no.

DRNULJA

Zapišite: upata, da sta boguboječa. Najpoprej Božje ime zapišite, saj Bog ne daj, da bi šel Bog pred takimi malopridniki! Gospoda, izkazano je že, da nista drugega kot lažniva sleparja, in to bo kmalu tudi dokazano. Kako odgovarjata na to?

KONRAD

Gospod, rečeva, da nisva.

DRNULJA

To vam je zlodjevo zvit patron, ampak jaz ga bom že obdelal. Stopite bliže, kompanjon, samo besedo na uho. Jaz vam rečem, gospod, generalno umovanje je, da sta vidva lažniva sleparja.

BORACHO

Gospod, jaz vam rečem, da nisva.

DRNULJA

No, stopita stran. Pri Bogu, oba sta iz istega testa. Ste napisali, da nista?

MEŽNAR

Stražmojster, vi ju ne ne zaslišujete prav. Poklicati morate stražo, ki ju obtožuje.

DRNULJA

Da, ahm, to je najkrajša pot. Naj pride straža. Mojstri, v imenu kneza vam ukazujem, da tožite ta dva.

PRVI STRAŽNIK

Ta mož je rekel, gospod, da je Don Juan, knezov brat, malopridnež.

DRNULJA

Pišite, knez Juan malopridnež. To je očiten krivotvor, reči knezovemu bratu malopridnež.

BORACHO

Stražmojster –

DRNULJA

Kolega, prosim, tišina, opozarjam te, da mi tvoj videz ni ugoden.

MEŽNAR

Ste ga slišali reči še kaj drugega?

DRUGI STRAŽNIK

Pač; slišal sem, da mu je Don Juan dal tisoč dukatov, zato da krivično obtoži gospo Hero.

DRNULJA

Očigledno vlomilstvo.

ŠIBAV

Da, pri sveti službi, tako je.

MEŽNAR

Še kaj, prijatelj?

PRVI STRAŽNIK

In da je grof Claudio na njegovo besedo sklenil, da bo osramotil Hero pred celim občestvom in se ne bo poročil z njo.

DRNULJA

O ti baraba! Za to boš obsojen na večno zveličanje.

MEŽNAR

Še kaj?

STRAŽNIK

To je vse.

MEŽNAR

In je več, kot lahko tajita, gospoda. Knez Juan je davi naskrivaj zapustil mesto. Hero je bila zaradi njega obtožena, zavrnjena, kot je bilo opisano, in je od umrla od gorja. Stražmojster, uklenite ta dva človeka in ju peljite v Leonatovo hišo; jaz grem pred vama, da mu pokažem njuno pričanje.

Odide.

DRNULJA

Dajmo, zveržimo ta dva.

ŠIBAV

In ju predajmo roki –

KONRAD

Stran, pajac!

DRNULJA

O Bog, ki si v nebesih, kje je pisar? Naj zapiše: knežji častnik pajac. Uklenimo ju.

KONRAD

Proč! Ti si osel, ti si osel!

DRNULJA

Nimaš nobenega suspekta do mojega podložaja? Nobenega suspekta do mojih let? Ko bi tu bil pisar, pa da zapiše: jaz, osel! A mojstri, zapomnite si, da sem jaz osel, in dasiravno ni na črnem belo, nikaar pozabiti: jaz osel! Ne, ti ničpridnik, ti si poln spodlosti, kot bo dokazala naša dobra priča. Jaz sem pameten človek in še več, posestnik, in še več več, lep kos mesa, če je le kateri v Mesini, in tak, ki poznam zakon, strela, in dovolj bogat, strela, da bi lahko tudi kaj izgubil, pa imam še zmeraj dve halji in vse drugo čedno na sebi. Odpeljite ga! O, kaj nisem bil napisan za osla!

Odidejo.

PETO DEJANJE

PRVI PRIZOR

Vstopita LEONATO in ANTONIO, njegov brat.

ANTONIO

Če boš tako nadaljeval, se boš ubil.
Nikarte svoje žalosti podpihovati
na tak način.

LEONATO

Prosim, ne strezi mi nasvetov,
ki mi v ušesa padajo brezplodni
kot voda v sito. Ni mi treba,
da boža tolažnik moje uho,
kvečjemu kakšen, ki trpi, kot jaz trpim.
Pripelji mi očeta, ki je ljubil svojo hčer
kot jaz, čigar radost nad njo
je prekipevala kot moja,
pa terjaj, da naj bo potrpežljiv;
meri njegovo bol s širino in dolžino moje,
in vsako muko meri z isto muko
in vsako žalost z žalostjo enako,
v vsaki potezi, silhueti in obliki.
Če se nasmehne in počuha brado,
žalost odrine, reče: »Hm!« ko moral bi ječati,
svoje gorje s pregovori zakrpa in nesrečo
s kurjači sveč upijani, takšnega pripelji mi,
da bom od njega zbiral potrpljenja.
Vendar ni takega moža: moj brat, ljudje
lahko sodijo in tešijo le gorje,
ki sami ga ne čutijo; a kdor ga skusi,
je muka zanj razsodnost njihova,
nakrmljena z zdravilnimi izreki,
ki divjo blaznost veže s svilnim sukancem,
izganja bolečino z dihom, agonijo
z besedami.
Ne, vsak zna pridigati potrpljenje
zgrbljenim pod bremenom žalosti,

toda nikogaršnja krepost ne zadostuje,
da bi bil sam tako razsoden, ko trpi
nekaj podobnega. Zatorej nič nasvetov:
moje gorje bo preglasilo pridigo.

ANTONIO

Potem ni med možmi in otroki nič razlike.

LEONATO

Prosim te, daj mi mir. Jaz sem meso in kri,
in nikdar ni bilo še filozofa,
ki bi prenašal zobobol potrpežljivo,
naj piše še tako navdahnjene besede
in z njimi rine muko in nesrečo stran.

ANTONIO

Pa vsaj ne zvrčaj nase vsega zla.
Naj tisti, ki te prizadevajo, tudi trpijo.

LEONATO

Tu govoriš razsodno. Da, tako storim.
Duša mi pravi, da je moja Hero lažno
obtožena, in to bo Claudio čutil;
in tudi knez in vsi, ki jo onečaščajo.

Vstopita knez DON PEDRO in CLAUDIO.

ANTONIO

Ta dva ravno prihajata v veliki naglici.

DON PEDRO

Dober dan, dober dan.

CLAUDIO

Pozdrav obema.

LEONATO

Poslušajta, gospoda –

DON PEDRO

Mudi se nama malo, Leonato.

LEONATO

Malo se vam mudi, gospod! Pa zbogom.
A zdaj se vam mudi? No, nič zato.

DON PEDRO

Ne iščite prepira z nama, dobri stari mož.

ANTONIO

Če bi lahko s prepiranjem kaj poravnal,
bi kdo od nas že ležal tu na tleh.

CLAUDIO

Kdo pa ga je razžalil?

LEONATO

Ti, ti, hinavec, ti si me razžalil!
Ni treba segati po meču,
nič se te ne bojim.

CLAUDIO

Naj bo prekleta moja roka,
če bi strašila starega človeka.
Na mojo vero, nisem hotel potegniti meča.

LEONATO

Ne kremži se in ne norčuj se z mano.
Ne govorim kot gizdalin ali star norec,
ki se baha, varen zaradi svojih let.
Kaj sem zamlada storil, kaj bi zdaj,
da nisem star. Vedi, Claudio, v obraz ti rečem,
ti si razžalil mojega nedolžnega otroka
in mene; moram odložiti svoj ugled
in sivolos in brazgotinast te izzvati
na moško preizkušnjo. Pravim,
osramotil si mojega nedolžnega otroka.
Tvoja kleveta jo je zbodla skozinskoz srce,
zdaj leži v zemlji s predniki, v grobu,
kjer nikdar ni pohujšanje imelo
počitka, njeno edinole, ki ga je povzročila
tvoja podlost.

CLAUDIO

Moja podlost?

LEONATO

Tvoja, Claudio, tvoja, kot sem rekel.

DON PEDRO

Narobe govorite, stari mož.

LEONATO

Gospod, gospod,
dokazal mu bom na telesu, če si upa,
četudi ima gibčno roko in veliko vaje
njegov mladostni slastni maj.

CLAUDIO

Proč! Proč! Ne bom imel opravka z vami.

LEONATO

Tako me boš odsunil? Ubil si mi otroka.
Če ubiješ mene, fantič, boš ubil moža.

ANTONIO

Dva bo ubil, in prava moža:
a to ni važno, naj ubije najprej enega.
Premagaj me, pa bo! No, odgovori,
bojuj se! Dajva, gospodek, da ti iz telesa
iztepem te vijugaste plesne korake.
Kakor gotovo sem plemič, ti jih iztepem.

LEONATO

Brat –

ANTONIO

Ne zadržuj me. Ljubil sem nečakinjo,
Bog ve, in zdaj je mrtva,
do smrti so jo sklevetali podleži,
ki toliko si upajo odgovoriti možu,
kakor si upam jaz prijeti kačo
za jezik. Opice, hvalisavci, ošabni mlečnozobci!

LEONATO

Brat Antonio –

ANTONIO

Pusti me. Saj ni nič! Poznam jih,
stehtane jih imam do mrvice:
napihnjeni, oholi, kljubovalni gizdalini,
sleparijo, lažejo, se rogajo opravljivi
pokvarjenci, zvirajo se in se delajo
nevarne, z grožnjami razkazovaje,
kako bodo sovražnike potolkli;
če bi si upali, seveda.

LEONATO
Brat Antonio –

ANTONIO
Nič ni vse skupaj, pusti;
ne mešaj se, bom jaz opravil.

DON PEDRO
Plemiča sta,
nočeva preizkušati vajinega potrpljenja.
Globoko mi je žal za vašo hčer,
toda na mojo čast, obtožbe so bile prav vse
resnične in trdno dokazane.

LEONATO
Gospod –

DON PEDRO
Nočem vas poslušati.

LEONATO
Ne? Pridi brat, greva. Slišali me bodo.

ANTONIO
Gotovo da, in nekatere bo bolelo.

LEONATO in ANTONIO odideta.

Vstopi BENEDIKT.

DON PEDRO
Poglej, ravno prihaja tisti, ki ga iščeva.

CLAUDIO
Torej, signor, kaj novega?

BENEDIKT
Dober dan, gospod.

DON PEDRO
Dobrodošel. Tvoj prihod je tako rekoč preprečil spopad.

CLAUDIO
Grozilo je, da nama dva brezzoba starca odgrizneta nosova.

DON PEDRO
Leonato in njegov brat. Kaj ti misliš? Dejal bi, da sva le premlada zanju, če
bi se res udarili.

BENEDIKT

V nepoštenem prepiru ni poštenega poguma. Iščem vaju.

CLAUDIO

Midva pa tebe, saj se naju je polotila huda melanholija in sva jo hotela odgnati. Boš uporabil svojo duhovitost za to?

BENEDIKT

Tule za pasom jo imam. Jo izvlečem?

DON PEDRO

Svoje šale nosiš ob boku?

CLAUDIO

Tega ni še nihče naredil, čeprav so bili mnogi bolj postrani duhoviti. Rekel bom, da potegni, kot rečemo muzikantom, naj potegnejo po struni; potegni, da bo veselo.

DON PEDRO

Nekam bled je videti. – Si bolan? Jezen?

CLAUDIO

Pogum, človek! Kaj potem, če je skrb ubila mačko; ti že veš, kako se skrb ubije.

BENEDIKT

Gospod, z vašo duhovitostjo se bom srečal v dvoboju, takrat jo boste prekrižali z mojo. Prosim, da izberete drug predmet pogovora.

CLAUDIO

Drugo sulico mu je treba dati; ta je zlomljena.

DON PEDRO

Bolj ga gledam, bolj se mi zdi, da je res jezen.

CLAUDIO

Če je, bo znal zasukati svoj pas.

BENEDIKT

Vam povem nekaj na uho?

CLAUDIO

Izziv? Bog varuj!

BENEDIKT *vstran Claudiu*

Vi ste podlež. Ne šalim se. Izzivam vas na boj, kakor hočete, s katerimkoli orožjem hočete, kadar hočete. Sprejmite izziv ali pa vas razglasim za

strahopetca. Umorili ste drago mlado damo, njena smrt bo težka padla na vas. Se boste odzvali?

CLAUDIO

Prav gotovo se bom, samo da bo kaj zabave.

DON PEDRO

A, bo praznovanje?

CLAUDIO

Res sem mu hvaležen, povabil me je na telečjo glavo in kopuna in če ga ne razkosam dobro, recite, da je moj nož zanič. Kdove, če ne dobim še kljunača?

BENEDIKT

Vaša duhovitost je gibčna in lahkega koraka, gospod.

DON PEDRO

Povedal ti bom, kako je Beatrice ondan pohvalila tvojo duhovitost. Jaz sem trdil, da imaš zelo pretanjen smisel za šalo. »Res je,« odgovori ona, »tak micen.« »Ne,« ugovarjam jaz, »zelo velik smisel za šalo.« »Drži,« pravi ona, »velik in štorast.« »Ne,« rečem jaz, »dober smisel je.« »Drži,« pravi ona, »dober, nikomur nič ne naredi.« »Ne,« rečem jaz, »ta gospod je pameten.« »Seveda,« pravi ona, »gospod pametnjakovič.« »Ne,« pravim jaz, »več kot en jezik ima.« »To pa verjamem,« pravi ona, »kajti prisegel mi je nekaj v ponedeljek zvečer in prekršil v torek zjutraj. Dvojezičen in dvoličen.« Tako je celo uro pregnetala tvoje posebne vrline: pa vseeno je sklenila z vzdihom, da si ti najbolj spodoben moški, kar jih premore Italija.

CLAUDIO

Nakar se je bridko zjokala in dodala, da ji je figo mar.

DON PEDRO

To drži. Toda navkljub vsemu, če ga ne bi na smrt sovražila, bi ga srčno ljubila – hči starega nam je vse povedala.

CLAUDIO

Prav vse. In mimo tega ga je Bog videl, ko se je skrival v vrtu.

DON PEDRO

Ampak kdaj bomo nasadili rogovje divjega bika na razsodno Benediktovo glavo?

CLAUDIO

In spodaj napis: »Tu domuje Benedikt, zakonski mož?«

BENEDIKT

Zbogom, fantič, zdaj poznate moje namere: prepustim vas vašemu opravljivemu razpoloženju. Šale razdirate, kot bahači mahajo s svojimi rezili, ki, Bogu bodi hvala, nikogar ne ranijo. Knez, za vaše številne prijaznosti se vam zahvalim: moram zapustiti vašo družbo. Vaš brat pankrt je pobegnil iz Mesine. Vidva sta z njim skupaj umorila nedolžno dekle. Kar zadeva tega gospoda golobradca, se bova srečala; dotlej mir z njim.

Odide.

DON PEDRO

Resno misli.

CLAUDIO

Do kraja resno in verjemite mi, za tem stoji Beatrice.

DON PEDRO

In te je izzval?

CLAUDIO

Popolnoma iskreno.

DON PEDRO

Čedna stvar je mož, ko strese plašč z ramen in pamet z njim.

CLAUDIO

Gigantska opica, le da je opica doktor v primeri s takimle.

DON PEDRO

Dovolj zdaj. Zberi se, srce, in bodi resno. Ni rekel, da je moj brat pobegnil?

Vstopita stražmojster DRNULJA in pomočnik ŠIBAV, pa straža s KONRADOM in BORACHOM.

DRNULJA

No, dajmo, gnada. Če pravica ne more ukrotiti vaju, ji bo tehtnica odzdaj vedno kazala narobe. Ti si se izkazal kot kletni hinavec, torej pod ključ.

DON PEDRO

Kako! Dva bratova moža uklenjena? Boracho in še eden?

CLAUDIO

Povprašajte, kaj sta zagrešila, gospod.

DON PEDRO

Stražniki, kaj sta zakrivila ta dva moža?

DRNULJA

E, vaše gospostvo, na vesti imata, prvič, lažno prepričanje in mimo tega neresnično govorjenje; drugič, sta klevetnika, šestič in zadnjič, po krivem sta obtožila neko damo; tretjič, potrdila sta nepravilne nepravilnosti, in slednjič, sta lažniva sleparja.

DON PEDRO

Prvič, vprašam te, kaj sta naredila; šestič in končno, zakaj sta uklenjena; in navsezadnje, česa sta obtožena.

CLAUDIO

Dobro podano, in po njegovih točkah; en pomen dobro odet in razodet.

DON PEDRO

Kaj sta storila in komu, mojstra, da morata odgovarjati takole v verigah? Stražmojster je preveč učen, da bi ga razumel. Kakšen je vajin prestopek?

BORACHO

Predragi knez, nočem več skrivati svoje krivde. Poslušajte me in naj me ta grof ubije. Še vaše oči sem pregoljufal. Česar vaša modrost ni mogla razkriti, sta ta dva butca neumna prinesla na svetlo. Ponoči sta slišala, da sem priznal temu človeku, kako me je vaš brat Don Juan podpihoval, da oklevetam gospo Hero, kako ste bili vi privedeni v vrt in ste me videli, da sem dvoril Margareti, ki je nosila Herina oblačila, kako sta jo pahnili v sramoto na sam poročni dan. Moja podlost je zapisana, raje bi jo zapečatil s smrtjo, kot jo ponavljal v svojo sramoto. Gospa je mrtva zaradi mojih in mojega gospodarja lažnivih obtožb. Na kratko, ne želim si drugega kot plačila za podlost.

DON PEDRO

Ti niso stekle te besede skozi kri kot jeklo?

CLAUDIO

Kakor da pijem strup, medtem ko sem poslušal.

DON PEDRO

In moj brat te je nagovoril k temu?

BORACHO

Pač, in bogato plačal.

DON PEDRO

Sámo izdajstvo je ta mož.

Zagrešil je nizkotnost in pobegnil.

CLAUDIO

O ljuba Hero, zdaj se mi tvoja podoba
spet kaže dragocena; kakor sem jo ljubil.

DRNULJA

Dajmo, odpeljimo pritožbenike. Zdaj je naš spisatelj že odvestil signora
Leonata o materiji: in mojstri, ne pozabite ob prikladnem časukraju, da
sem dotični jaz osel.

ŠIBAV

Ravno prihaja gospod Leonato in tudi pisar.

Vstopijo LEONATO, njegov brat ANTONIO in pisar.

LEONATO

Kdo je ta podlež? Pogledam ga dobro,
da se mu vem ogibati, ko vidim
podobnega. Kateri od teh dveh?

BORACHO

Če ga želite videti, poglejte mene.

LEONATO

Ti si ničvrednež, ki je s svojo sapo umoril
mojega nedolžnega otroka?

BORACHO

Jaz in nihče drug.

LEONATO

Ni res, lažeš, bednik,
tukaj stoji par častitljivih mož –
tretji je zbežal; zraven sta bila.
Kneza, hvala vama za smrt moje hčere;
zapišita jo k svojim častnim delom;
dobro opravljeno, če vse sešteješ.

CLAUDIO

Ne vem, kako naj prosim odpuščanja,
a govoriti moram. Sami izberite maščevanje.
Ukažite mi pokoro, kakršno se vam zdi
prav naložiti grehu, kot je moj. Grešil
pa sem edinole v zmoti.

DON PEDRO

Na mojo dušo, tudi jaz;
in vendar, da dam zadoščenje temu
dobremu starcu, se upognem vsakemu
bremenu, ki mi ga bo hotel naložiti.

LEONATO

Ne morem vama ukazati, naj bo moja hči
živa, bilo bi nemogoče; vendar vaju prosim,
oba, objavite ljudstvu Mesine,
da je umrla nedolžna. In če vajina ljubezen
lahko v žalosti še kaj iznajde,
obesita na njen grob epitaf
in ga zapojta njenim kostem še nocoj.
Jutri zjutraj pridita v mojo hišo
in ker ne moreš biti zet,
bodi pa moj nečak. Moj brat ima hčer,
skoraj enaka je kot moj mrtvi otrok,
ona edina je zdaj dedinja naju obeh.
Dajte nji to pravico, ki bi morali jo dati
njeni sestrični;
in s tem ugasne moje maščevanje.

CLAUDIO

O plemeniti človek! Ta prijaznost
je prevelika, oči se mi zalivajo s solzami.
Sprejemem vašo ponudbo in na razpolago
odslej vam bodi ubogi Claudio.

LEONATO

Jutri vas pričakujem,
a danes se poslavljam. Malopridnež
bo jutri še soočen z Margareto,
ki je bila očitno poleg v tej zli spletki,
vaš brat pa jo je nagovoril.

BORACHO

Ne, ne, prisežem, ni tako, ni vedela,
kaj je storila, ko je govorila z mano,
in zmeraj je bila pravična in čednostna
v vsem, po čemer jo poznam.

DRNULJA

Mimo tega, gospod, dasiravno ni belo na črnem, ta otožna stranka tukaj, zakrivljenec, me je imenoval osla; rotim vas, da bodi to spomenjeno v kazni. In tudi straža ga je slišala govoriti o nekem prežgancu; menda da nosi ključavnico v ušesu in ključ mu binglja od nje, in sposoja si denar v Boga ime in ga porabi, vrne pa nikoli, in zdaj ljudje postajajo trdosrčni in nočejo ničesar posoditi v Boga ime: prosim, da ga zaslišite po tej točki.

LEONATO

Zahvaljujem se ti za skrb in pošteno delo.

DRNULJA

Vaša visokost govori kot najhvaležnejši in najspoštljivejši mladenič in jaz hvalim Boga za vas.

LEONATO

Tu, za tvojo skrb.

DRNULJA

Bog reši fundacijo!

LEONATO

Pojdi, prepusti meni svojega jetnika, hvala ti.

DRNULJA

Enega falota prepustim vašemu gospostvu in rotim vaše gospostvo, da ga poboljšate, drugim za zgled. Bog ohrani vaše gospostvo! Želim vam vse najboljše. Bog vrni vam zdravje. Ponižno vam dovolim, da odidete, in si je moči želeti veselega snidenja, Bog ga pristavi. – Pridi, boter.

DRNULJA in ŠIBAV odideta.

LEONATO

Nasvidenje jutri zjutraj, gospoda.

ANTONIO

Zbogom, gospoda. Jutri se srečamo.

DON PEDRO

Ne bomo zamudili.

CLAUDIO

Nocoj bom žaloval s Hero.

LEONATO *stražnikom*

Tadva peljite z nami. Pogovorimo se še z Margareto, kako sta se kaj razumela s tem malopridnežem.

Odidejo.

DRUGI PRIZOR

Vstopita BENEDIKT in MARGARETA v pogovoru.

BENEDIKT

Draga Margareta, če mi pomagaš, da pridem do pogovora z Beatrice, bom tvoj dolžnik.

MARGARETA

Potem boste napisali sonet v čast moji lepoti?

BENEDIKT

V tako visokem slogu, Margareta, da živ človek ne zleze čez, kajti resnici na ljubo si to zaslužiš.

MARGARETA

Da živ človek ne zleze čezme? Se pravi, da bom samevala na podstrešju?

BENEDIKT

Tvoja šala zgrabi v hipu in ugrizne kar v zraku, kot hrt.

MARGARETA

Vaša je pa topa kot turnirski rapirji, ki zadenejo, a ne ranijo.

BENEDIKT

Pač možata šala, Margareta, nikoli ne bo ranila ženske. Zdaj pa te prosim, pokliči Beatrice; priznam poraz, polagam ščit pred noge.

MARGARETA

Ne rabimo ščitov, meče nam dajte.

BENEDIKT

Če jih uporabljaš, pazi na konico, Margareta. Nevarno opravilo za dekleta.

MARGARETA

No, pokličem Beatrice. Noge ima menda svoje, da lahko pride.

Odide.

BENEDIKT

In bo torej prišla.

Poje

Ljubezenski bog,
ki ima dober lok,
pozna me in ve,
da treba mi je –

Tako pač v pesmi. A kar zadeva ljubezen, ne Leandra, odličnega plavalca, ne Troila, pandarjev prvega zaposlovalca, ne cele knjige nekdanjih preprogarjev in kavčičev, katerih imena lepo tečejo po gladki cesti stiha in zdrsnejo gladko z jezika, nikogar teh ni nikoli tako metalo naokrog v ljubezni kot mojo malenkost. Žal, da tega ne znam izraziti v rimah; poskusil sem, vendar ne najdem nobene druge rime za besedo »draga« kot »prtljaga«, kar je starinska rima, ali pa »posmeh« – »greh«, čudaška farovška rima, »šola« – »vola«, mukajoča; same zlovešče končnice. Ne, nisem rojen pod rimskim znamenjem, ne morem snubiti v prazničnih besedah.

Vstopi Beatrice.

Ljuba Beatrice, tako naglo si prišla na moj klic!

BEATRICE

Pač, signor, in tudi odšla bom, ko boste želeli.

BENEDIKT

Ostani vsaj do takrat!

BEATRICE

Rečeno je »takrat«: torej zbogom kar takoj. Preden odidem, mi samo povejte to, zaradi česar sem prišla: da namreč izvem, kaj se je dogodilo med vami in Claudiem.

BENEDIKT

Zaenkrat samo grde besede – in zato bi te zdaj poljubil.

BEATRICE

Grde besede so samo slaba sapa in slaba sapa je slab zadah in slab zadah je ogaben; torej bom odšla nepoljubljena.

BENEDIKT

Prestrašila si besedo ven iz njenega pravega pomena, takšno moč imaš. Toda moram ti povedati naravnost, Claudia sem izzval in prav kmalu mi

mora odgovoriti ali pa bom razglasil, da je bojzljivec. In prosim te, povej mi zdaj, zaradi katere mojih slabih lastnosti si se najprej zaljubila vame?

BEATRICE

Zaradi vseh skupaj, ki so vzdrževale tako prevejano stanje zla, kot ne dovoli nobeni dobri lastnosti, da bi se pomešala mednje. Zaradi katere moje dobre lastnosti pa ste vi najprej utrpeli ljubezen do mene?

BENEDIKT

Utrpel ljubezen! Dobro povedano! Zares sem utrpel ljubezen, saj te ljubim proti svoji volji.

BEATRICE

Navkljub svojemu srcu najbrž. Ubogo srce, jojmene! Če mu kljubujete zaradi mene, mu bom jaz kljubovala zaradi vas, saj ne bom nikoli ljubila tega, kar moj prijatelj sovraži.

BENEDIKT

Ti in jaz sva prepametna, da bi se snubila spokojno.

BEATRICE

Po tej izpovedi ni videti. Ni enega pametnega človeka med dvajsetimi, ki bo hvalil samega sebe.

BENEDIKT

To je zastarela modrost, Beatrice, iz časa dobrih sosedov. Danes je tako: če si človek že za življenje ne postavi grobnice, v spominu ne bo živel dlje, kot klenka zvon in vdova joče.

BEATRICE

In koliko je to, mislite?

BENEDIKT

Kdo ve? No, eno uro klenkanje in vekanje četrt. Torej je za modre najprimerneje – če njegovo veličanstvo Črv, vest, nima nič proti – da trobenta o lastnih vrlinah, tako kot jaz. Toliko o samohvali, o kateri sem sam zase pričevanje, da je hvalevredna. In zdaj mi povej, kako je kaj tvoja sestrična?

BEATRICE

Zelo slabo.

BENEDIKT

In ti?

BEATRICE

Tudi zelo slabo.

BENEDIKT

Služi Bogu, ljubi me in bo bolje. Zdaj te pa zapustim, kajti nekdo zelo hiti sem.

Vstopi URŠULA.

URŠULA

Gospa, k stricu morate. Doma je cela zmešnjava. Izkazalo se je, da je bila moja gospa Hero po krivici obtožena, knez in Claudio hudo zavedena, Don Juan pa, ki je vse skupaj zakuhal, je pobegnil. Saj pridete takoj?

Odide.

BEATRICE

Boste šli slišat to novico, signor?

BENEDIKT

Živel bom v tvojem srcu, umrl v tvojem naročju, pokopan bom v tvojih očeh; mimo tega grem zdaj s tabo k tvojemu stricu.

Odideta.

TRETJI PRIZOR

Vstopijo CLAUDIO, knez DON PEDRO ter trije ali štirje s svečami, sledi BALTAZAR z muzikanti.

CLAUDIO

Je to Leonatov spomenik?

PLEMIČ

Da, gospod.

CLAUDIO *bere s svitka*

»V smrt gnana z neresnico
Hero tukaj leži in počiva;
po smrti, ki plačala je krivico,
slava jo doleti neumrljiva:
življenje v sramoti je končala,
a smrt ji slavo je in glorio dala.«

Obesi svitek.

Tu bodi zdaj, na njenem grobu,
in hvali jo, ko jaz sem onemel.
Glasba zdaj, pojte slavnostni napev.

Pesem

BALTAZAR

Oprosti, božica noči,
ki so devico umorili ti
in z žalostinko zdaj
do groba hodijo in nazaj.
Pomagaj, polnoč, jokati
nam in vzdihovati
globoko, globoko.
Vrni nam grob mrliča,
naj smrt se odpokliče,
globoko, globoko.

CLAUDIO

Zdaj lahko noč tvojim kostem.
Poslej k obredu vsako leto grem.

DON PEDRO

Jutro, prijatelji; bakel več ni treba.
Spijo volcje in dneva ljubeznive
znanilke okoli in okoli Feba
sejejo po vzhodu pege sive.
Hvala vam, zbogom in odidite.

CLAUDIO

Jutro, prijatelji. Vsak svojo pot naj gre.

Plemiči in glasbeniki odidejo.

DON PEDRO

Odtod zdaj; drugo nošo vsak nadeni,
da bomo še Leonata obiskali.

CLAUDIO

In Himen nas k srečnejši stvari ženi
od te, ki skupaj smo jo obžalovali.

Odidejo.

ČETRTI PRIZOR

Vstopijo LEONATO, BENEDIKT, BEATRICE, MARGARETA, URŠULA, ANTONIO, FRATER FRANČIŠEK, HERO

FRATER

Sem vam rekel, da je nedolžna.

LEONATO

In tudi knez in Claudio; obtožila
sta jo v zmoti, kakor se je izkazalo.
A Margareta nosi nekaj krivde,
četudi mimo svoje volje, kot smo slišali
v preiskovanju.

ANTONIO

Vesel sem, da so se stvari prav obrnile.

BENEDIKT

Jaz tudi, saj bi bil sicer primoran
klicati Claudia na obračun.

LEONATO

Zdaj, hči in vse druge dame,
se umaknite skupaj v eno od soban,
in ko pošljem po vas, pridite v maskah.
Knez in Claudio sta obljubila,
da me obiščeta v tem času. – Brat, ti veš svoj del.
Biti moraš oče hčeri svojega brata
in izročiti jo mlademu Claudiu.

Dame odidejo.

ANTONIO

Storil bom to z resnim obrazom.

BENEDIKT

Frater, moral vas bom prositi za uslugo.

FRATER

Kaj naj storim, signor?

BENEDIKT

Da zvežete me ali pa razvežete – to ali ono.

Resnica je, signor Leonato,
vaša nečakinja me gleda naklonjeno.

LEONATO

Res je; oko ji je hči posodila.

BENEDIKT

In jaz pogled z ljubečim vračam.

LEONATO

Pogled nanjo ste si, mislim, izposodili
od mene, Claudia in kneza.
A kaj je vaša volja pravzaprav?

BENEDIKT

Gospod, odgovor vaš je enigmatičen.
A moja volja je, da vaša dobra volja
je kakor najina, da združena sva na ta dan
v častnem zakonskem stanu;
v tem, dobri frater, bi si želel vaše pomoči.

LEONATO

Moje srce je s tem, kar vam ugaja.

FRATER

In moja pomoč.
Knez in Claudio prihajata.

Vstopita knez DON PEDRO in CLAUDIO, z njima še dva ali trije drugi.

DON PEDRO

Dobro jutro tej lepi skupščini.

LEONATO

Dobro jutro, knez; dobro jutro, Claudio.
Čakamo vaju. Ste še odločeni, da danes
za ženo vzamete hčer mojega brata?

CLAUDIO

Trdno odločen, pa da je Etiopijka.

LEONATO

Pokliči jo, brat. Frater je nared.

Antonio odide.

DON PEDRO

Dobro jutro, Benedikt. Kaj pa vam je,
da imate tak obraz kot februar,
sam mraz, oblaki in vihar?

CLAUDIO

Po mojem misli na divjega bika.
Le brez skrbi, rogove z zlatom ti obdamo,
Evropa se te bo razveselila vsa,
kakor nekoč se je nasladnega Jupitra,
ko si jo je zaljubljen dal na ramo.

BENEDIKT

Jupiter čuden bik prikupno je mukati znal;
tak je naskočil eno vašega očeta krav
in v plemenitem tem podvigu spočel tele,
ki se kot vi ima oglašati veselje.

*Vstopijo Leonatov brat ANTONIO, HERO, BEATRICE, MARGARETA, URŠULA; dame
so v maskah.*

CLAUDIO

Za tole ti ostanem dolžen;
zdaj so na vrsti drugi poročuni.
Katere dame naj se polastim?

ANTONIO

Ona je ta in jaz vam jo dam.

CLAUDIO

Potlej je moja. Ljuba, naj te vidim v obraz.

LEONATO

Nikar; najprej jo primite za roko
pred fratrom in prisezite, da se z njo poročite.

CLAUDIO

Podaj mi roko pred tem svetim fratrom.
Tvoj mož sem, če ti je do mene.

HERO *sname masko*

Ko sem živela, sem bila že tvoja žena;
ko ti si ljubil, si že bil moj mož.

CLAUDIO
Druga Hero!

HERO
Nič bolj gotovega.
Ena je umrla omadeževana, a jaz živim,
in kot živim gotovo, sem devica.

DON PEDRO
Prejšnja Hero! Hero, ki je mrtva!

LEONATO
Umrla je, gospod, ko so bile kleвете žive.

FRATER
Vse to začudenje lahko pojasnim;
ko bodo opravljeni sveti obredi,
povem vam vse o smrti lepe Hero.
Zaenkrat bodi nam čudež domač,
stopimo vsi v kapelo.

BENEDIKT
Polagoma, frater. Katera je tu Beatrice?

BEATRICE *sname masko*
Jaz slišim na to ime. Kaj izvolite?

BENEDIKT
Bojda me ljubite?

BEATRICE
Ne pravzaprav; nič bolj, kot je po pameti.

BENEDIKT
Potem so pa bili vaš stric in knez in Claudio
v zmoti. Prisegali so, da me ljubite.

BEATRICE
Vi mene ljubite?

BENEDIKT
Ne pravzaprav; nič bolj, kot je po pameti.

BEATRICE
Potem so pa moja sestrična, Margareta in Uršula
v zmoti zelo; prisegale so namreč, da me ljubite.

BENEDIKT

Zboleli ste zaradi mene, so prisegli.

BEATRICE

Zaradi mene bi skoraj umrli, so prisegle.

BENEDIKT

Nič takega. Se pravi, me ne ljubite?

BEATRICE

V bistvu ne; le kot prijazno povračilo.

LEONATO

Dajmo, nečakinja; gospoda ljubiš, vem.

CLAUDIO

In jaz prisežem, da on ljubi njo:
tukaj je list, pisan z njegovo roko,
sonet, značilno štorast umotvor,
namenjen gospodični Beatrice.

HERO

In tukaj je še eden, rokopis
moje sestrične, ukraden ji iz žepa:
pripoveduje, kako ljubi Benedikta.

BENEDIKT

Čudež! Najini roki proti najinima srcema. Prav, vzamem te; a glede na
okoliščine storim to iz usmiljenja.

BEATRICE

Naj vam bo, tega lepega dne privolim, na številne prošnje in deloma tudi
zato, da vam rešim življenje, zakaj rečeno mi je bilo, da vas pobira.

BENEDIKT

Dovolj! Zaprem ti usta.

Jo poljubi.

DON PEDRO

Kako kaj, Benedikt zakonski mož?

BENEDIKT

Veš kaj, knez: cel kolegij duhovičarjev me ne odroga iz mojega
razpoloženja. Misliš, da mi je mar za satiro ali epigram? Ne. Kdor je
pretepenega duha, si ne bo upal niti obleči kaj čednega. Na kratko, ker

imam res namen, da se oženim, mi ni mar, kaj ima svet povedati proti temu, in torej se mi ne posmehujte za tisto, kar sem o tej reči rekel sam. Kajti človek je menljiva stvar, in to je moj sklep. – Kar zadeva tebe, Claudio, sem ti jih imel namen naložiti dobro mero, a ker imaš biti moj sorodnik, živi cel in zdrav in ljubi mojo sestrično.

CLAUDIO

Res sem upal, da boš odklonil Beatrice, da bi te lahko izbežal iz tvojega samstva in te namlatil v dvoživko, kar brez dvoma tudi boš, če te moja sestrična ne bo držala hudo na kratko.

BENEDIKT

Dajva, dajva, prijatelja sva. Zaplešiva, dokler še nisva poročena, da pojdeva v zakon lahkih src, najini ženi pa lahkih peta.

LEONATO

Ples bo potem.

BENEDIKT

Ne, zdaj bo, strela! Muzika, igray! – Knez, otožen si. Ženo, ženo si dôbi. Ni uglednejšega žezla od takega z roževinastim ročem.

Vstopi sel.

SEL

Gospod, vaš brat je bil ujet na begu in se pod stražo vrača v Mesino.

BENEDIKT

On nas bo zanimal jutri. Domislim si kakšne lepe kazni pa ti povem. – Dajmo, piskači!

Glasba. Plešejo.

Odidejo.

Kontakti

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica **/ Slovene National Theatre Nova Gorica**

Trg Edvarda Kardelja 5
5000 Nova Gorica, Slovenija / *Slovenia*
T +386 5 335 22 00,
E info@sng-ng.si, **W** www.sng-ng.si

Direktorica / *General Manager*

Mirjam Drnovšček

E mirjam.drnovscek@sng-ng.si
T +386 5 335 22 10

Umetniški vodja / *Artistic Director*

Marko Bratuš

E marko.bratus@sng-ng.si
T +386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / *Business Secretary*

Barbara Skorjanc

E barbara.skorjanc@sng-ng.si
T +386 5 335 22 10

Dramaturginji / *Dramaturgs*

mag. **Ana Kržišnik Blažica**

E ana.krzisnik@sng-ng.si
T +386 5 335 22 00

in / and

Martina Mrhar

E martina.mrhar@sng-ng.si
T +386 5 335 22 00

Lektorica / *Language Consultant*

Anja Pišot

E anja.pisot@sng-ng.si
T +386 5 335 22 00

Vodja Mladega odra Amo, dramaturginja
/ Programme Manager of Young Stage Amo,
Dramaturg

Tereza Gregorič

E tereza.gregoric@sng-ng.si
T +386 5 335 22 00

Vodja odnosov z javnostjo / *Publicity Manager*

Metka Sulič

E odnosizjavnostjo@sng-ng.si
T +386 5 335 22 50

Vodja programa / *Program Manager*

mag. **Barbara Simčič Veličkov**

E organizacija@sng-ng.si
T +386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / *Accounting Manager*

Neža Lango

E neza.lango@sng-ng.si
T 386 5 335 22 07

Vodja tehničnih služb

/ Manager of Technical Services

Davorin Kodrič

E davorin.kodric@sng-ng.si
T +386 5 335 22 14

Producent / *Producer*

Aleksander Blažica

E aleksander.blazica@sng-ng.si
T +386 5 335 22 14

Blagajna / Box Office

E blagajna@sng-ng.si

T +386 5 335 22 47

vsak delavnik / *workdays*

10.00–12.00 in / *and* 15.00–17.00

ter uro pred pričetkom predstav

/ and an hour before each performance

Spletna prodaja / Online ticket purchase

W sng-ng.kupikarto.si

Svet SNG Nova Gorica / Council SNT Nova Gorica

Robert Gajser (predsednik / *president*), Klavdija Figelj (podpredsednica / *vice president*),
Martina Mrhar, Damjana Pavlica, Marjan Zahar

Strokovni svet SNG Nova Gorica / Expert Council SNT Nova Gorica

Andrejka Markočič Šušmelj (predsednica / *president*), Tereza Gregorič (podpredsednica / *vice president*),
mag. Alida Bevk, Igor Komel, Matija Rupel, Aleš Valič

Dejavnost SNG Nova Gorica financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Del spremljevalnega programa sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

Partnerji

Sponzor

Medijska sponzorja

Gledališki list SNG Nova Gorica

Sezona 2023/2024, številka 8

Izdajatelj SNG Nova Gorica

Predstavnica Mirjam Drnovšček

Urednica Martina Mrhar

Uredništvo mag. Ana Kržišnik Blažica, Anja Pišot

Lektorica Anja Pišot

Fotograf Peter Uhan

Prelom Idejološka Ordinacija

Ilustrator Luka Seme

Naklada 300, Tisk A-media

SNG Nova Gorica ISSN 1581-9884

Cena publikacije je 2 evra.

